

Rapport om udvikling og afprøvning af
Vejledende Læsetest for Voksne
i papirversion og it-version

Anna Steenberg Gellert & Carsten Elbro
Center for Læseforskning
Københavns Universitet
Februar 2008

Indhold

Forord.....	3
1. Indledning	5
2. Udvikling og afprøvning af test i papirversion	6
2.1. Materialer	6
2.2. Deltagere	10
2.3. Fremgangsmåde	11
2.4. Resultater	13
3. Overvejelser over kriterier for afgrænsninger.....	18
3.1. Problematikken vedrørende grænsedragning.....	18
3.2. Har den voksne læse- og/eller stavevanskeligheder?.....	19
3.3. Har den voksne store dansksproglige vanskeligheder?.....	28
3.4. Har den voksne ordblindelignende vanskeligheder?	31
4. Overvejelser over mulige sammensætninger af den endelige test	37
4.1. Kvaliteter ved de enkelte test	37
4.2. Mulige testkombinationer	38
5. Endelig testsammensætning og fastsættelse af vejledende afgrænsninger	39
6. Udvikling og afprøvning af test i it-version.....	41
6.1. Materialer	41
6.2. Deltagere	41
6.3. Fremgangsmåde	42
6.4. Resultater	42
7. Afsluttende overvejelser	59
Litteratur.....	61
Bilag: Spørgeskema	63

Førord

Mange mennesker har spillet en vigtig rolle i forbindelse med udviklingen og afprøvningen af *Vejledende Læsetest for Voksne* og fortjener en tak for deres indsats.

Der rettes en tak til Birgit Dilling Jandorf fra Dansk Videnscenter for Ordblindhed for nyttig erfaringsudveksling vedrørende testudvikling.

Jørgen Christiansen og Michael Viskum fra UNI-C takkes for godt samarbejde omkring udvikling af den it-baserede version af *Vejledende Læsetest for Voksne*.

Tak til Felix Schumann og Martin Stald-Bolow for hurtig udarbejdelse af illustrationer til testen.

Også tak til de mange studentermedarbejdere, der har hjulpet med projektet, specielt til stud.mag. Kirstine Iversen for uvurderlig praktisk assistance i forbindelse med testudviklingen. Foruden Kirstine takkes følgende audiologopædistuderende for deres store indsats som testledere i forbindelse med afprøvningen af testmaterialet: Julie Aarup, Karina Brunsgaard Bek, Hanne Daugaard, Lykke Daugaard, Anne Holland, Lise Larsen, Anne-Mette Veber Nielsen, Ane Rasmussen, Mette Sørensen og Charlotte Torp. Endvidere takkes følgende studentermedarbejdere for assistance med databehandling: Marie Bengtson, Freja Elbro, Anne Therese Frederiksen, Rie Friis, Louise Gad, Edina Lents, Mathilde Lynn-Pedersen, Anders Middelbo, Mette Pedersen og Dieuwke van Mulligen.

Sidst, men ikke mindst, rettes der en stor tak for uundværlig hjælp med testafprøvning til de involverede deltagere, lærere og ledere fra følgende undervisnings- og uddannelsessteder:

Aarhus Tekniske Skole
AMU-Center Nordjylland, Ålborg
AOF Ballerup
AOF Randers
AOF Sprog- og Uddannelsescenter København
AOF Sydvestsjælland, Slagelse
AOF Østfyn, Nyborg
AOF Ålborg (Læse-Stave Butikken)
Ballerup Sprogcenter
Brøndby Sprogcenter
Codan, Køge
CSV Nyborg
CSV Vejle
Daghøjskolen Københavns Forkursus
EUC Nordvestsjælland, Holbæk
Frederiksberg Daghøjskole
Hellig Anders Skolen, Slagelse
Holbæk Sprogcenter
Ishøj Sprog- og Integrationscenter
Park & Vej, Slagelse Kommune
Rockwool, Hobro
Social- og sundhedsskolen, Hillerød

Sprogcenter Nordsjælland, Hillerød
Voksenskolen, Albertslund
VUC Himmerland, Hobro
VUC København
VUC Lyngby
VUC Nordjylland, Ålborg
VUC Nordsjælland (Frederikssund og Helsingør afd.)
VUC Odense
VUC Roskilde (Greve, Køge og Roskilde afd.)
VUC Storstrøm, Maribo
VUC Thy-Mors
VUC Vejle
VUC Vestegnen, Albertslund
VUC Vestsjælland Syd, Ringsted
VUC Århus

Projektrapporten er udarbejdet for Undervisningsministeriet af undertegnede i samarbejde med Carsten Elbro fra Center for Læseforskning.

Februar 2008

Anna Steenberg Gellert

Center for Læseforskning, Københavns Universitet

1. Indledning

Som følge af Velfærdsaftalen af 20/6 2006 igangsatte Undervisningsministeriet udvikling og afprøvning af en test med henblik på udredning af eventuelle læse- og sprogvanskeligheder hos voksne. Testen blev udviklet til brug for:

- den obligatoriske testning, som uddannelsesinstitutionerne skal gennemføre i forbindelse med optagelse af deltagere til FVU-læsning
- vurdering af AMU-deltageres basale læse- og sprogfærdigheder og vejledning i tilknytning hertil.

Sigtet med testen var at bidrage til en afdækning af følgende spørgsmål:

1. Har den voksne læse- og/eller stavevanskeligheder?
2. Har den voksne så store vanskeligheder med dansk sprog, at han eller hun snarere har brug for mere generel sprogundervisning end specifik læse-staveundervisning?
3. Har den voksne så store skriftsproglige vanskeligheder, at han eller hun bør henvises til undersøgelse for eventuel ordblindhed?

Den endelige udgave af testen fik af Undervisningsministeriet titlen *Vejledende Læsetest for Voksne*. Anna Steenberg Gellert og Carsten Elbro fra Center for Læseforskning stod for udviklingen og afprøvningen af denne test samt for analyser og afrapportering af afprøvningsresultaterne. Derimod havde centret *ikke* til opgave at fastlægge de vejledende afgrænsninger i forbindelse med brugen af *Vejledende Læsetest for Voksne*. Dette var et politisk og ikke et fagligt spørgsmål, og beslutningen vedrørende disse afgrænsninger blev derfor truffet af Undervisningsministeriet, som alene bærer ansvaret herfor.

Projektet blev igangsat og gennemført under stort tidspres. Papirversionen af testen blev udviklet og afprøvet på en række undervisningssteder i foråret 2007, hvorefter den i sommeren 2007 blev udsendt af Undervisningsministeriet sammen med en foreløbig vejledning. I løbet af sommeren og efteråret udviklede Center for Læseforskning i samarbejde med UNI-C en it-version af *Vejledende Læsetest for Voksne*. It-versionen blev i efteråret 2007 afprøvet og i vinteren 2008 udsendt af Undervisningsministeriet på en cd-rom¹ sammen med den endelige vejledning.

I denne rapport redegøres der i kapitel 2 for udviklingen og afprøvningen af papirversionen af testen samt resultaterne af denne afprøvning. I kapitel 3 gives der på basis af resultaterne af afprøvningen eksempler på mulige afgrænsninger og demonstration af disse afgrænsningers konsekvenser, mens der i kapitel 4 redegøres for overvejelser over sammensætningen af det endelige testbatteri. I kapitel 5 gives der en oversigt over det valg, som Undervisningsministeriet traf vedrørende testens sammensætning samt de vejledende afgrænsninger, som ministeriet fastlagde. Kapitel 6 indeholder en beskrivelse af udviklingen og afprøvningen af it-versionen af *Vejledende Læsetest for Voksne* og en tilhørende test af it-færdigheder samt resultaterne af denne afprøvning. Endelig redegøres der i kapitel 7 for nogle overvejelser over konsekvenserne af indførelsen af *Vejledende Læsetest for Voksne*.

¹ Undervisningsministeriet (2008). *Vejledende Læsetest for voksne*. (Cd-rom). København: Undervisningsministeriet.

2. Udvikling og afprøvning af test i papirversion

2.1. Materialer

2.1.1. Oversigt over materialer

Undervisningsministeriet stillede som krav til testudviklerne, at testen i sin endelige form maksimalt måtte tage i alt en halv time. I afprøvningen af testen i papirformat indgik imidlertid langt flere testmaterialer end de deltest, som den endelige udgave *Vejledende Læsetest for Voksne* kom til at bestå af. Der blev i afprøvningen anvendt et relativt stort og tidskrævende testbatteri bestående af både nyudviklede og etablerede test. Dermed blev det muligt at sammenholde deltageres resultater på de nyudviklede test med deltageres resultater på etablerede test med kendt validitet (gyldighed). Endvidere muliggjorde det store testbatteri, at test, der viste sig ikke at fungere efter hensigten, kunne udelades og erstattes af andre test i den endelige udgave af *Vejledende Læsetest for Voksne*.

Der indgik følgende tre helt eller delvist nyudviklede materialer:

- *Hvilket ord passer bedst?* til afdækning af tekstlæsning
- *Hvilket ord er rigtigt stavet?* til afdækning af kendskab af stavemåder
- *Hvilket billede passer til ordet?* til afdækning af ordforråd.

Desuden indgik følgende etablerede testmaterialer i undersøgelsen:

- *Læsetekster for Unge og Voksne* til afdækning af tekstlæsning
- *Basal staveprøve* til afdækning af stavning
- Papirversion af *O1-Ordlæsning* fra Undervisningsministeriets it-baserede visitationsmateriale til ordblindeundervisning for voksne² til afdækning af lydligt baseret afkodning. Papirversionen fik titlen *Hvilket ord lyder som et rigtigt ord?*.

Endelig indgik der et *spørgeskema*, som var udviklet til den aktuelle undersøgelse.

I det følgende gives der en nærmere beskrivelse af de nævnte materialer, afprøvningen af dem samt resultaterne af denne afprøvning.

2.1.2. Nyudviklede testmaterialer

Test af tekstlæsning: *Hvilket ord passer bedst?*

Testen afdækker deltageres forståelse af betydningsmæssige sammenhænge mellem tekstdele. Testen er en cloze-test, hvor der indgår i alt 10 tekster af varierende længde. Der indgår såvel opslagstekster som fortællende og informerende tekster. Hovedparten af teksterne er autentiske tekster fra aviser, blade eller undervisningsmaterialer, mens enkelte er konstrueret af testudviklerne. Tabel 1 giver en oversigt over de tekster, der indgår i testen.

² Undervisningsministeriet (2006). *Visitationstest til ordblindeundervisning for voksne*. (Cd-rom). København: Undervisningsministeriet.

Opslagstekster	Fortællende tekster	Informerende tekster
1. "Rejse fra Bornholm" (køreplan fra DSB)	2. "Mand kørte to meter ind i hus" (artikel fra Urban)	3. "Flyrejse" (konstrueret tekst)
	6. "Lene" (konstrueret tekst)	4. "Årsager til rengøring" (uddrag af AMU-undervisningsmateriale)
	7. "Arbejdsulykke" (uddrag af artikel fra <i>Fagbladet 3F</i>)	5. "Kvælning af ild" (uddrag af AMU-undervisningsmateriale)
	9. "Hou i chok efter likvidering" (uddrag af artikel fra <i>Århus Stiftstidende</i>)	8. "Hvorfor kan fluer godt lide at sidde på mennesker?" (Uddrag af artikel fra <i>Illustreret Videnskab</i>)
		10. Definition (konstrueret tekst)

Tabel 1. Oversigt over anvendte tekster i læsetesten *Hvilket ord passer bedst?*

I teksterne er der indsat i alt 41 kantede parenteser. I hver parentes skal deltageren vælge det af fire ord, der passer bedst i sammenhængen. I nogle af opgaverne skal deltageren identificere det korrekte tekstbånd, fx i opgave 1 og 2:

Hanne bor på Bornholm. [**Hun – Han – De – Den**] er gift med Peter. [**Hun – Han – De – Den**] skal sammen besøge Hannes søster Kirsten.

I opgave 1 skal deltagerne slutte, at *hun* er det eneste ord, der kan referere til *Hanne*. I opgave 2 kan kun ordet *de* referere til både Hanne og Peter, som rejser *sammen*.

I andre opgaver lægges der op til, at deltagerne skal danne en inferens (følgeslutning) for at kunne vælge det rigtige ord, fx i opgave 16:

Man kan kvæle flammer ved at lægge et tæppe, en jakke, en presenning eller lignende hen over det, der brænder. Det er ofte den hurtigste måde at slukke småbrande på. Brug rolige bevægelser, og vift ikke med tæppet. Det vil tilføre [**gløder – luft – ild – gnister**], som sætter mere fut i branden.

Deltagerne skal i opgave 16 udlede, at *viften med tæppe* ville medføre tilførsel af *luft* og dermed forårsage *mere fut i branden*.

Deltagerne fik 10 minutter til at løse så mange af de 41 opgaver som muligt.

Test af kendskab til stavemåder: *Hvilket ord er rigtigt stavet?*

Testen afdækker, om deltagerne hurtigt kan genkende den korrekte stavemåde af ord. Opgaven er at finde det ord, der er rigtigt stavet, blandt fire ord, der lyder helt eller næsten ens, når de udtales, fx opgave 30: *fetet/ fedtet /fettet/ fedted*, hvor den anden svarmulighed er den korrekte. Deltagerne fik 3 minutter til at løse så mange af de i alt 52 opgaver som muligt.

Test af ordforråd: *Hvilket billede passer til ordet?*

Ordforrådsprøven afdækker deltageres impressive ordforråd. Deltagerne hører et ord og skal udpege det rigtige af fire billeder.

Ordforrådsprøven er en revideret udgave af den it-baserede test *O3* fra Undervisningsministeriets visitationstest til ordblindeundervisning for voksne.³ Den oprindelige udgave af testen blev udviklet af Dansk Videnscenter for Ordblindhed. Udgangspunktet for udviklingen af denne test var en udvælgelse af ord på baggrund af tilfældige opslag i diverse leksika på side 100. Desuden indgik et hensyn til ordenes illustrerbarhed. Ordene blev grupperet i følgende semantiske kategorier: handling/beskrivelse, adjektiver, beklædning, menneske, natur, bygninger, ting, mad, drikke, husholdning. For en nærmere beskrivelse af udviklingen af den oprindelige udgave af testen henvises der til projektrapporten fra Dansk Videnscenter for Ordblindhed.⁴

Den oprindelige *O3*-test indeholder 40 opgaver foruden to eksempel-opgaver. Center for Læseforskning vurderede på basis af resultaterne af Videnscentrets afprøvning af *O3*-testen, at den indeholdt for få lette items til at give et tilstrækkeligt følsomt mål for ordforrådet blandt voksne med dansk som andetsprog. Det blev derfor besluttet at revidere testen til brug for *Vejledende Læsetest for Voksne*.

I første omgang blev der udviklet og pilotafprøvet 20 nye items. Efter pilotafprøvningen blev 10 af de nyudviklede opgaver udvalgt og slået sammen med (dele) af *O3*-testen under overskriften *Hvilket billede passer til ordet?*. Den reviderede ordforrådstest blev i den efterfølgende hovedafprøvning af *Vejledende Læsetest for Voksne* anvendt i to forskellige versioner:

1. En version med i alt 37 items, hvoraf de første 10 var nyudviklede, og de 27 følgende var udvalgt på basis af resultaterne fra Videnscentrets afprøvning af *O3*-testen.
2. En version med i alt 50 items, hvor de første 10 var nyudviklede og de efterfølgende 40 items udgjordes af Videnscentrets *O3*-test i sin helhed. Denne tidskrævende version af ordforrådstesten blev afprøvet på omkring en fjerdedel af deltagerne med henblik på at kunne sammenligne resultaterne af den af Center for Læseforskning reviderede ordforrådsprøve med den fulde version af *O3*-testen.

2.1.3. Etablerede testmaterialer

Test af tekstlæsning: *Læsetekster for Unge og Voksne*

Testmaterialet *Læsetekster for Unge og Voksne*⁵ afdækker forståelse af tekster af en type, som borgere i det danske samfund jævnligt møder i deres dagligdag. Materialet består af tre tekstgrupper. Inden for hver tekstgruppe stilles der 20 spørgsmål, hvoraf de fleste har multiple choice-format. Deltagerne skal således i nogle af opgaverne identificere elementer, der i teksten er beskrevet med enten den samme ordlyd som i opgaven eller med lidt forskellig ordlyd, hvorimod de

³ Undervisningsministeriet (2006). *Visitationstest til ordblindeundervisning for voksne*. (Cd-rom). København: Undervisningsministeriet.

⁴ Dansk Videnscenter for Ordblindhed (2006). *Rapport om afprøvning af visitationstest til brug i ordblindeundervisning for voksne*. København: Undervisningsministeriet.

⁵ Arnbak, E. (2001). *Læsetekster for unge og voksne*. København: Dansk Psykologisk Forlag.

i andre opgaver skal drage en slutning på basis af oplysninger i teksten. Deltagerne får ved hver tekstgruppe 15 minutter til at besvare så mange opgaver som muligt. Testmaterialet anbefales til afdækning af FVU-deltageres læseforståelse i Undervisningsministeriets FVU-trinplaceringsvejledning⁶. I hovedafprøvningen af *Vejledende Læsetest for Voksne* indgik tekstgruppen *Fortællende tekster* som en fast bestanddel af testbatteriet. I de tilfælde, hvor der var tid, indgik også tekstgruppen *Informerende tekster*.

Test af stavning: Basal staveprøve

Basal staveprøve er udviklet af Elisabeth Arnbak og Ina Borstrøm og indgår i papirformat i Undervisningsministeriets FVU-trinplaceringsvejledning⁷ samt i elektronisk version som stavetesten O2 i Undervisningsministeriets visitationstest til ordblindeundervisning for voksne⁸.

Basal staveprøve skal afdække, om deltageren kan udnytte en lydligt baseret stavestrategi. Prøven er udformet som en traditionel diktat, hvor deltageren skal skrive alle ord i diktaten, og vurderingen af deltagerens udnyttelse af lydligt baserede stavemønstre sker på basis af 20 målord fra teksten.

Ved den aktuelle afprøvning anvendtes retningslinjerne i testvejledningen fra FVU-trinplaceringsmaterialet.

Test af ordlæsning ved hjælp af lydligt baseret afkodningsstrategi: O1-Ordlæsning (Hvilket ord lyder som et rigtigt ord?)

Deltesten *O1-Ordlæsning* fra Undervisningsministeriets it-baserede visitationsmateriale til ordblindeundervisning for voksne⁹ blev med henblik på den aktuelle afprøvning omdannet til en papirversion med titlen *Hvilket ord lyder som et rigtigt ord?*.

Testen afdækker deltagerens færdighed i at læse nye ord ved hjælp af en lydligt baseret strategi. Opgaven går ud på at vælge det af fire ord, der lyder som et rigtigt ord, når man udtaler det (fx *syb/san/læl/syf*, hvor *san* lyder som ordet *sand* og dermed er det rigtige svar). Opgaven kan løses ved at sætte en passende lyd til hvert bogstav i ordene. Deltagerne fik 5 minutter til at løse så mange opgaver som muligt.

2.1.4. Spørgeskema

Afprøvningsdeltagerne blev stillet en række skriftlige spørgsmål, som blev læst op af instruktøren og gennemgået med deltagerne. Deltagerne blev blandt andet bedt om at afgive personlige

⁶ Undervisningsministeriet (2004). *Vejledning til trinplacering (2. udgave). Afdækning af FVU-deltageres erfaringer, færdigheder og strategier i læsning, stavning og skriftlig fremstilling*. København: Undervisningsministeriet.

⁷ Undervisningsministeriet (2004). *Vejledning til trinplacering (2. udgave). Afdækning af FVU-deltageres erfaringer, færdigheder og strategier i læsning, stavning og skriftlig fremstilling*. København: Undervisningsministeriet.

⁸ Undervisningsministeriet (2006). *Visitationstest til ordblindeundervisning for voksne*. (Cd-rom). København: Undervisningsministeriet.

⁹ Undervisningsministeriet (2006). *Visitationstest til ordblindeundervisning for voksne*. (Cd-rom). København: Undervisningsministeriet.

oplysninger om deres køn, alder, uddannelse og arbejde. Deltagerne blev desuden bedt om at oplyse, hvilket sprog de nu talte bedst, og hvilket sprog de talte mest som børn.¹⁰ Derudover blev der stillet spørgsmål vedrørende deltagerens egne vurderinger af deres læse- og stavefærdigheder samt om, hvorvidt de havde oplevet læsning eller stavning som et problem i forbindelse med arbejde eller uddannelse.

Spørgeskemaet vedlægges rapporten som bilag.

2.2. Deltagere

Hovedafprøvningen omfattede i alt 498 voksne, fordelt på følgende typer af undervisning:

- *Ordblindeundervisning for voksne*
- *Forberedende voksenundervisning (FVU) i læsning, trin 1-4.*
- *Almen Voksenuddannelse (AVU) i dansk, trin 1 og 2 (svarende til niveauet for folkeskolens 9. og 10. klasse)*
- *Arbejdsmarkedsuddannelse (AMU). Deltagerne gik på kurser med overskrifter som Dørmænd, Grundlæggende vagt og Tagdækker.*
- *Danskuddannelse for voksne udlændinge. Deltagerne gik på slutningen af danskuddannelse 1, 2 eller 3 og skulle således kort efter afprøvningen op til de afsluttende danskprøver, som er knyttet til hver af disse danskuddannelser (Prøve i Dansk 1, Prøve i Dansk 2 eller Prøve i Dansk 3).*

Afprøvningen omfattede en række forskellige undervisnings- og uddannelsessteder på Sjælland, Lolland-Falster, Fyn og i Jylland. Listen nedenfor giver en oversigt over afprøvningsstederne kategoriseret efter typen af undervisningssted. I parentes er det anført, hvilken slags undervisning afprøvningsdeltagerne gik til på de forskellige typer af undervisningssteder.

Voksenuddannelsescentre (AVU, FVU og ordblindeundervisning)

VUC Himmerland, Hobro
VUC København
VUC Lyngby
VUC Nordjylland, Ålborg
VUC Nordsjælland, Frederikssund og Helsingør afd.
VUC Odense
VUC Roskilde, Greve, Køge og Roskilde afd.
VUC Storstrøm, Maribo
VUC Vejle
VUC Vestegnen, Albertslund
VUC Vestsjælland Syd, Ringsted

AMU- og erhvervsuddannelsescentre (FVU og AMU-kurser)

AMU-Center Nordjylland, Ålborg
EUC Nordvestsjælland, Holbæk
Århus Tekniske Skole

¹⁰ Ordet ”modersmål” blev ikke anvendt i det spørgeskema, som indgik i hovedafprøvningen, da erfaringer fra pilotafprøvningen viste, at mange med udenlandsk baggrund ikke forstod dette ord og derfor ofte fejlagtigt oplyste, at dansk var deres modersmål.

Daghøjskoler (FVU)

Daghøjskolen Københavns Forkursus
Frederiksberg Daghøjskole

Oplysningsforbund (FVU og ordblindeundervisning)

AOF Ballerup
AOF Randers
AOF Sydvestsjælland, Slagelse
AOF Østfyn, Nyborg
AOF Ålborg, Læse-Stave Butikken

Specialundervisningsinstitutioner (FVU og ordblindeundervisning)

CSV Nyborg
CSV Vejle
Hellig Anders Skolen, Slagelse
Voksenskolen i Albertslund

Social- og sundhedsskole (FVU)

Social- og sundhedsskolen, Hillerød

Sprogcentre (danskuddannelse for voksne udlændinge og FVU)

AOF Sprog- og Uddannelsescenter København
Brøndby Sprogcenter
Ballerup Sprogcenter
Holbæk Sprogcenter
Ishøj Sprog- og Integrationscenter
Sprogcenter Nordsjælland, Hillerød

Arbejdspladser (virksomhedsforlagt FVU)

Codan, Køge
Park & Vej, Slagelse Kommune
Rockwool, Hobro

2.3. Fremgangsmåde

Undervisnings- og uddannelsesstederne blev udvalgt og kontakten med henblik på at sikre, at der var en stor geografisk spredning og bred repræsentation af udbydere. Der blev pr. mail rettet henvendelse til ledere og lærere fra de nævnte typer af undervisnings- og uddannelsessteder over hele landet med opfordring til at lade deltagerne indgå i afprøvningen. Ved en ministeriel konference for FVU-censorer informerede projektlederen om den forestående afprøvning og opfordrede konferencedeltagerne til om muligt at bidrage med hold til afprøvningen. En del af de adspurgte ledere og lærere sagde ja til at medvirke i projektet, informerede deres hold og opfordrede deltagerne til at medvirke.

Som led i forarbejdet til hovedafprøvningen blev der gennemført et pilotprojekt, hvor forskellige foreløbige udgaver af de nyudviklede test blev afprøvet sammen med nogle af de etablerede

testmaterialer. I pilotafprøvningen medvirkede i alt omkring 40 deltagere fra hhv. AVU, FVU, ordblindeundervisning og danskuddannelse for udlændinge, som alle blev testet af projektlederen i mindre grupper. På basis af deltageres resultater samt kommentarer fra deltagerne og deres undervisere blev der foretaget udskiftninger og justeringer af nogle items i de nyudviklede test inden hovedafprøvningen. Resultaterne fra pilotafprøvningen beskrives *ikke* i denne rapport.

Hovedafprøvningen fandt sted i perioden 16. april til 20. maj 2007. For at sikre ensartethed i afprøvningen blev den foretaget af ti medarbejdere ved Center for Læseforskning. Disse medarbejdere blev informeret om projektet og testmaterialerne og fik udførlige skriftlige instruktioner i, hvordan de skulle varetage testforløbene.

I langt de fleste tilfælde var holdenes sædvanlige underviser tilstede under testforløbet og hjalp testlederen med at holde ro og uddele og indsamle opgaver. Antallet af deltagere på de medvirkende hold spændte fra 1 til 32.

På hvert hold tog afprøvningen omkring 2 timer og blev gennemført ud fra følgende plan:

Materiale nr.	Aktivitet/materiale	Tidsramme
	Introduktion	Ca. 10 minutter
1.	<i>Spørgeskema</i>	Ca. 15 minutter
2.	<i>Basal staveprøve</i>	Ca. 10 minutter
3.	<i>Hvilket ord passer bedst?</i>	Testtid: 10 minutter Derudover instruktion
4.	<i>Hvilket ord er rigtigt stavet?</i>	Testtid: 3 minutter Derudover instruktion
	PAUSE	10 minutter
5.	<i>Hvilket billede passer til ordet?</i>	Ca. 15 minutter
6.	<i>Hvilket ord lyder som et rigtigt ord?</i>	Testtid: 5 minutter Derudover instruktion
7.	<i>Læsetekster for Unge og Voksne</i> - deltest 3: <i>Fortællende tekster</i>	Testtid: 15 minutter Derudover instruktion
Evt. 8.	<i>Læsetekster for Unge og Voksne</i> - deltest 2: <i>Informerende tekster</i>	Testtid: 15 minutter Derudover instruktion
	Afslutning	Ca. 5 min.

Tabel 2. Plan for testforløb ved hovedafprøvningen.

I nogle tilfælde overskred testningen den tidsramme, der normalt var for deltageres undervisning, og derfor måtte den sidste test (deltest 2 fra *Læsetekster for Unge og Voksne*) udelades på nogle hold.

Enkelte deltagere kom for sent eller gik af forskellige grunde før tid. Derfor svinger antallet af deltagere fra test til test (jf. tabel 6).

2.4. Resultater

2.4.1. Testenes pålidelighed og gyldighed

Tabel 3 nedenfor viser for hver af de anvendte test antallet af items og homogeniteten (vurderet ved Cronbachs alfa). Testene havde generelt en høj opgavehomogenitet, hvilket indikerer, at de er pålidelige mål.

Test	Antal items	Opgave-homogenitet
Stavning: <i>Basal staveprøve</i>	20	0,89
Tekstlæsning (cloze): <i>Hvilket ord passer bedst?</i>	41	0,94
Kendskab til stavemåder: <i>Hvilket ord er rigtigt stavet?</i>	52	0,95
Ordlæsning vha. lydligt baseret afkodningsstrategi: <i>Hvilket ord lyder som et rigtigt ord?</i> (papirversion af <i>OI</i> -test)	38	0,88
Ordforråd: <i>Hvilket billede passer til ordet?</i>	37	0,87
Tekstlæsning (spørgsmål): <i>Fortællende tekster</i>	20	0,85*
Tekstlæsning (spørgsmål): <i>Informerende tekster</i>	20	0,83*

Tabel 3. Mål for opgavehomogenitet for de enkelte test.

*) De angivne homogenitetsmål for deltestene *Fortællende tekster* og *Informerende tekster* stammer fra afprøvningen af *Læsetekster for Unge og Voksne* på i alt 773 personer (Arnbak & Elbro, 1999).

Tabel 4 viser korrelationerne mellem alle deltagernes resultater på de enkelte test. Som det fremgår, var der middelstærke til stærke korrelationer mellem langt de fleste af testene, hvilket tyder på en høj pålidelighed. Ikke overraskende var der især meget stærke korrelationer mellem de forskellige mål for tekstlæsning (Pearson's $r \geq 0,80$; $p < 0,001$)

	Stavning: Basal staveprøve	Tekst- læsning: Hvilket ord passer bedst?	Kendskab til stavemåder: Hvilket ord er rigtigt stavet?	Ordforråd: Hvilket billede passer til ordet?	Ordlæsning: Hvilket ord lyder som et rigtigt ord?	Tekst- læsning: Fortæl- lende tekster	Tekst- læsning: Informere- nde tekster
Stavning: Basal staveprøve	1,00						
Tekst- læsning: Hvilket ord passer bedst?	0,77	1,00					
Kendskab til stavemåder: Hvilket ord er rigtigt stavet?	0,74	0,76	1,00				
Ordforråd: Hvilket billede passer til ordet?	0,60	0,72	0,45	1,00			
Ordlæsning: Hvilket ord lyder som et rigtigt ord?	0,52	0,39	0,45	0,24	1,00		
Tekst- læsning: Fortællende tekster	0,68	0,86	0,67	0,72	0,35	1,00	
Tekst- læsning: Informere- nde tekster	0,66	0,83	0,65	0,70	0,42	0,80	1,00

Tabel 4. Korrelationer mellem resultater på de enkelte deltest. Alle korrelationer er signifikante ($p < 0,001$).

Desuden viste der sig at være god sammenhæng mellem resultaterne på flere af de nyudviklede test og eksterne mål for læse-stavevanskeligheder, herunder de voksnes eventuelle deltagelse i læse-staveundervisning samt deres egne oplysninger om oplevelse af eventuelle læse- og staveproblemer (jf. mere udførlig redegørelse i afsnit 3.2). Der er således dokumentation for den eksterne validitet (gyldighed) af disse test.

2.4.2. Deltagere

Alder og køn

Tabel 5 viser fordelingen af køn og alder blandt deltagerne i hver af de fem undersøgte undervisningstyper.

Undervisningstype	Gennemsnitlig alder	Mænd	Kvinder	Køn ikke oplyst
FVU-læsning	36,3 (11,7)	38 %	61 %	1 %
Almen voksenuddannelse (AVU)	25,6 (9,7)	23 %	75 %	2 %
Arbejdsmarkedsuddannelse (AMU)	32,6 (8,2)	86 %	5 %	9 %
Ordblindeundervisning	36,8 (14,5)	49 %	51 %	0 %
Danskuddannelse for udlændinge	35,6 (8,4)	17 %	83 %	0 %

Tabel 5. Deltagernes gennemsnitsalder (med standardafvigelser i parentes) og køn (procentvise andele af hhv. mænd kvinder og tilfælde, hvor oplysning om køn mangler).

Som det fremgår af tabel 5, var gennemsnitsalderen for deltagerne i AVU markant lavere end for deltagerne i de øvrige undervisningstyper. Blandt deltagerne i AMU var der en kraftig overvægt af mænd, hvorimod hovedparten af deltagerne i de øvrige undervisningstyper udgjordes af kvinder.

Sproglig baggrund

Deltagerne blev spurgt om, hvilket sprog de talte bedst.¹¹ 262 svarede, at det var dansk. 170 svarede, at det ikke var dansk, men et eller flere andre sprog. 56 deltagere angav flere sprog som svar, herunder dansk. I 9 tilfælde manglede der oplysninger om deltagerens sprog, eller der var afgivet et uforståeligt svar. De deltagere, der utvetydigt angav dansk som deres bedste sprog, klarede sig på alle test gennemsnitligt markant bedre end de øvrige deltagere, hvilket fremgår af tabel 6. Dette indikerer, at deltagerne med dansk som andetsprog i analyserne ikke bør sammenblandes med deltagerne med dansk som bedste sprog. I de rapporterede analyser blev deltagerne derfor behandlet som to separate grupper: én gruppe med de deltagere, som utvetydigt oplyste, at dansk var deres bedste sprog, og en anden med de deltagere, der nævnte andre sprog. De 9 deltagere, som ikke har oplyst deres sprog eller har afgivet uforståelige oplysninger om deres sproglige baggrund, indgik ikke i de videre analyser.

¹¹ Ordet ”modersmål” blev ikke anvendt i det spørgeskema, som indgik i hovedafprøvningen, da erfaringer fra pilotafprøvningen viste, at mange med udenlandsk baggrund ikke forstod dette ord og derfor ofte fejlagtigt oplyste, at dansk var deres modersmål.

Deltagere		Stavning: Basal staveprøve	Tekst- læsning: Hvilket ord passer bedst?	Kendskab til stave- måder: Hvilket ord er rigtigt stavet?	Ord- læsning: Hvilket ord lyder som et rigtigt ord?	Ordforråd: Hvilket billede passer til ordet?	Tekst- læsning: Fortæl- lende tekster	Tekst- læsning: Informe- rende tekster
Voksne med dansk som bedste sprog	Gennemsnit	15,42	18,79	34,49	13,07	28,90	11,18	13,93
	Standard- afvigelse	4,81	8,25	10,55	7,86	4,80	4,64	3,87
	Antal deltagere	256	260	260	256	262	258	208
Voksne med dansk som andetsprog	Gennemsnit	9,90	9,30	26,62	10,53	19,38	4,88	9,82
	Standard- afvigelse	4,84	4,79	9,57	5,12	4,72	3,04	3,55
	Antal deltagere	221	224	225	219	226	222	123

Tabel 6. Gennemsnit og standardafvigelser for resultaterne på de enkelte test samt antal deltagere med hhv. dansk som bedste sprog og andetsprog.

Som det fremgår af tabel 6, varierede antallet af deltagere mellem de enkelte test. Dette skyldtes dels, at nogle deltagere ikke var til stede under hele testforløbet, dels at det på nogle af holdene ikke var muligt at nå at gennemføre den sidste test.

Undervisningstype

Tabel 7 giver en oversigt over fordelingen af afprøvningsdeltagerne i FVU-læsning. Øverst er antallet af FVU-deltagere i undersøgelsen angivet under ét og derefter fordelt i forhold til oplysninger om deltagernes trinplacering (trin 1, 2, 3 eller 4), hvor sådanne oplysninger var tilgængelige. Oplysningerne om FVU-deltagernes trinplacering blev indhentet via holdenes undervisere. I nogle tilfælde forelå der ingen oplysninger om deltagernes trinplacering, og disse deltagere blev derfor rubriceret under ”FVU ingen trinplacering”.¹² Af tabellen fremgår det endvidere, hvor mange af deltagerne der havde dansk som henholdsvis bedste sprog og andetsprog. Ser man på alle FVU-deltagerne under ét, udgjordes omkring to tredjedel af dem af voksne med dansk som andetsprog. Der var på alle FVU-trin undtagen trin 4 flere deltagere med dansk som andetsprog end med dansk som bedste sprog.

¹² Det bemærkes, at undervisernes oplysninger om deltagernes trinplacering ikke nødvendigvis svarer til anbefalingerne i Undervisningsministeriets trinplaceringsvejledning. Således fandt Arnbak & Borstrøm (2004) i en tidligere analyse af FVU-deltageres testresultater, at størstedelen af de undersøgte deltagere faktisk *ikke* var placeret på det FVU-trin, de skulle have været ifølge anbefalingerne i Undervisningsministeriets trinplaceringsvejledning.

FVU-læsning	Alle FVU-deltagere	FVU-deltagere med dansk som bedste sprog	FVU-deltagere med dansk som andetsprog
FVU-læsning samlet	214	73	141
FVU ingen trinplacering	30	4	26
FVU trin 1	45	5	40
FVU trin 2	53	22	31
FVU trin 3	67	26	41
FVU trin 4	19	16	3

Tabel 7. Antal deltagere med dansk som hhv. bedste sprog og andetsprog på forskellige FVU-trin.

Tabel 8 giver en oversigt over fordelingen af afprøvningsdeltagere i hhv. AMU, AVU, ordblindeundervisning og danskuddannelse. Også blandt deltagerne i AVU udgjorde deltagerne med dansk som andetsprog en majoritet. I AMU og i ordblindeundervisningen havde kun en mindre del af de undersøgte deltagere dansk som andetsprog. Ifølge sagens natur havde samtlige deltagere i sprogcentrenes danskuddannelse et andet sprog end dansk som deres bedste sprog.

Undervisningstype	Alle deltagere	Deltagere med dansk som bedste sprog	Deltagere med dansk som andetsprog
AVU	47	27	20
AMU	58	55	3
Ordblindeundervisning	112	107	5
Danskuddannelse	58	0	58

Tabel 8. Antal deltagere i hhv. AVU, AMU, ordblindeundervisning og danskuddannelse med dansk som hhv. bedste sprog og andetsprog

3. Overvejelser over kriterier for afgrænsninger

3.1. Problematikken vedrørende grænsedragning

Som beskrevet i kapitel 1 var en del af sigtet med den nye test at bidrage til at afdække, om voksne har læse- og/eller stavevanskeligheder. Hvis en voksen vurderes at have sådanne vanskeligheder, kan han eller hun eventuelt anbefales at deltage i FVU eller et andet særligt tilbud med henblik på at forbedre sine læse-stavefærdigheder. Hvis den voksne har store vanskeligheder med dansk sprog, kan han eller hun imidlertid snarere have brug for mere generel sprogundervisning end specifik læse-staveundervisning som FVU. Endvidere kan en voksen have så store skriftsproglige vanskeligheder, at han eller hun bør henvises til undersøgelse for eventuel ordblindhed frem for uden videre at blive optaget på FVU, idet vedkommende sandsynligvis vil være berettiget til ordblindeundervisning. Kapitel 3 er derfor struktureret med henblik på at belyse, hvorvidt de afprøvede test kan bruges til at besvare hvert af de følgende spørgsmål:

- 3.2. Har den voksne læse- og/eller stavevanskeligheder?
- 3.3. Har den voksne store dansksproglige vanskeligheder?
- 3.4. Har den voksne ordblindelignende vanskeligheder?

Ved besvarelsen af hvert af disse spørgsmål er det store problem, hvor grænsen skal trækkes. Med andre ord: Hvordan skal en voksen præstere på en given test for at kunne siges at have læse-stavevanskeligheder, store dansksproglige vanskeligheder eller ordblindelignende vanskeligheder? En test kan måle en persons færdigheder på et bestemt område (fx læsning), hvis den pågældende test er gyldig og pålidelig. Men testen kan ikke i sig selv oplyse, om et givet færdighedsniveau er utilstrækkeligt og giver en bestemt person vanskeligheder eller ej. Der kan derfor *ikke* på basis af testresultaterne udpeges indiskutable grænser for, hvornår en voksen falder i den ene eller den anden kategori.

Som det vil fremgå af kapitel 3, kan der lægges en række forskellige kriterier til grund for dragning af grænser i forhold til, om en voksen med et givent testresultat skal inkluderes i kategorierne af personer, der har læse- og/eller stavevanskeligheder, dansksproglige vanskeligheder eller ordblindelignende vanskeligheder. I kapitlet redegøres der for nogle af disse kriterier, og på basis af resultaterne af den beskrevne hovedafprøvning gives der eksempler på mulige afgrænsninger og demonstration af disse afgrænsningers konsekvenser.

Om grænserne på de enkelte test skal placeres højt eller lavt, afhænger imidlertid i sidste ende af formålet med afgrænsningerne og af, hvor mange og hvilke typer af voksne man fremover ønsker at inkludere i forskellige tilbud. Dette er et politisk og ikke et fagligt spørgsmål. Det understreges derfor, at Center for Læseforskning *ikke* har haft til opgave at fastlægge grænserne, men kun at udvikle og afprøve test samt at behandle og fremlægge resultaterne af testafprøvningen for derigennem at give Undervisningsministeriet grundlag for at træffe den politiske beslutning om grænsernes placering. De endelige grænseværdier er således fastlagt af Undervisningsministeriet og fremgår af rapportens kapitel 5 samt af ministeriets vejledning til brug af *Vejledende Læsetest for Voksne*¹³.

¹³ Undervisningsministeriet (2007). *Vejledning om brug af Vejledende Læsetest for Voksne - til anvendelse i FVU og AMU*. København: Undervisningsministeriet.

3.2. Har den voksne læse- og/eller stavevanskeligheder?

3.2.1. Mulige kriterier for afgrænsning af læse- og/eller stavevanskeligheder

Der findes ikke nogen alment gyldig og accepteret grænse for, hvornår voksne kan siges at have læse-stavevanskeligheder. Dette hænger blandt andet sammen med, at der er store forskelle på, hvilke krav den enkelte stiller til sine læse-stavefærdigheder. Det niveau af læse-stavefærdigheder, som er tilstrækkeligt for én voksen, kan være ganske utilstrækkeligt for en anden, fordi forskellige voksne kan møde helt forskellige krav i forbindelse med deres uddannelse, arbejde og fritid.¹⁴ Derfor er det som udgangspunkt problematisk at bruge en test som mål for, hvornår voksne kan siges at have utilstrækkelige læse-stavefærdigheder og eventuelt kan anbefales at deltage i særlige undervisningstilbud med henblik på en forbedring af disse færdigheder.

Det er imidlertid en del af Undervisningsministeriets sigte med den nye test, at den skal kunne bruges til at oplyse, om en voksen har læse- og/eller stavevanskeligheder. Hvis der skal lægges en grænse for, hvornår en person kan siges at have sådanne vanskeligheder, kan den lægges ud fra *forskellige eksterne kriterier*. Et af disse kriterier er den type af undervisning, som afprøvningsdeltagerne gik til. Man kunne fx vælge at trække en vejledende scoregrænse således, at alle eller en vis del af FVU-deltagerne i afprøvnningen ville blive placeret i kategorien af voksne med læse- og stavevanskeligheder. En anden mulighed kunne være at basere en afgrænsning på basis af sammenligninger af testresultater mellem voksne, der henholdsvis deltager og *ikke* deltager i læse-staveundervisning. Endvidere kunne man drage en grænse på basis af sammenligninger af testresultater mellem voksne, der henholdsvis oplever og *ikke* oplever at have læse- og/eller stavevanskeligheder. Endelig kunne der fastlægges grænser ved hjælp af brobygning med et andet testmateriale, der har dokumenteret ekstern validitet (gyldighed). Nedenfor gives der eksempler på, hvordan eventuelle afgrænsninger af læse-stavevanskeligheder kunne fastlægges på basis af de ovenfor skitserede kriterier.

3.2.2. Afgrænsninger baseret på, hvilken undervisning deltagerne går til

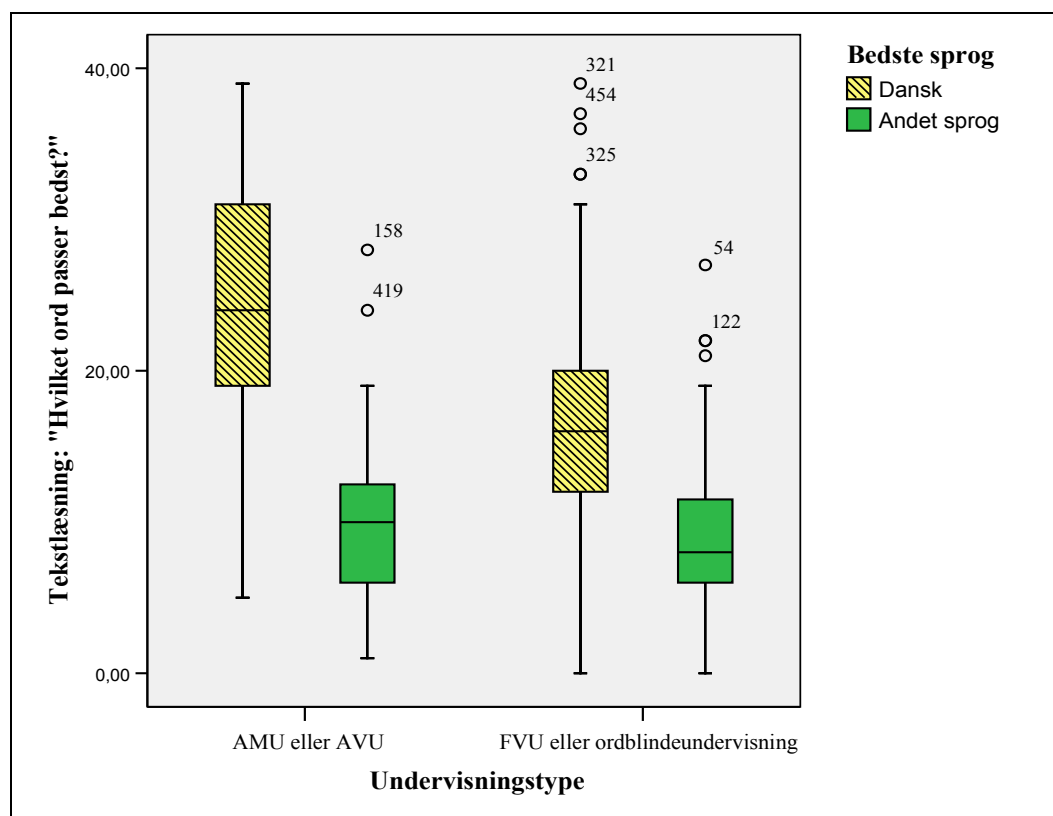
Som nævnt ovenfor kan eventuelle grænser for, hvornår voksne kan siges at have læse- og/eller stavevanskeligheder, trækkes på basis af en række forskellige eksterne kriterier. Et af disse kriterier er den *type af undervisning*, som afprøvningsdeltagerne gik til. I det følgende redegøres der derfor for, hvorvidt den type undervisning, deltagerne gik til, matchede deres resultater på de anvendte test.

Formålet med både ordblindeundervisning og FVU-læsning er blandt andet at forbedre deltagernes læse- og stavefærdigheder. Derfor kan deltagerne i disse undervisningstilbud som udgangspunkt antages at gå der netop *på grund af* utilstrækkelige læse- og/eller stavefærdigheder. Dette gælder imidlertid ikke for deltagerne i hverken AMU eller AVU, hvor undervisningen har et andet sigte. Det blev derfor indledningsvist undersøgt, hvilke af de afprøvede test der bedst kunne matche adskillelsen mellem på den ene side de voksne, der gik til læse-staveundervisning (dvs. ordblindeundervisning eller FVU) og på den anden side de voksne, der gik til en anden og mere almen form for undervisning (AMU eller AVU). Dette blev undersøgt gennem en logistisk regressionsanalyse med kategoriseringen af deltagerne efter undervisningstype (læse-staveundervisning eller ej) som afhængig variabel og de syv afprøvede test som uafhængige variable. Regressionsanalysen viste, at resultaterne på den nyudviklede test af tekstlæsning (*Hvilket ord passer bedst?*) i højere grad end resultaterne på de øvrige test matchede opdelingen af

¹⁴ Elbro, C. (2008). *Læsevanskeligheder*. København: Gyldendal.

deltagerne mellem de voksne, der hhv. gik og ikke gik til læse-staveundervisning. De øvrige nyudviklede test bidrog ikke med selvstændig ”forklaring” i forhold til, hvilken type af undervisning deltagerne gik til, når der først var taget højde for deltageres resultater på læsetesten *Hvilket ord passer bedst?*. Der blev endvidere gennemført logistiske regressionsanalyser med resultater for de deltagere, der havde gennemført begge deltest fra *Læsetekster fra Unge og Voksne*. Analyserne viste, at adskillelsen mellem de voksne, der gik til læse-staveundervisning, og dem, der ikke gjorde, i højere grad kunne ”forklares” af deltageres resultater på den nye test *Hvilket ord passer bedst?* (Nagelkerke $R^2 = 0,35$) end af deltageres resultater på de to anvendte deltest *Informerende tekster* og *Fortællende tekster* i kombination (Nagelkerke $R^2 = 0,28$).

Da testen *Hvilket ord passer bedst?* altså var den test, der bedst matchede, hvilken undervisning deltagerne gik til, fokuseres der i det følgende på denne test som muligt redskab til at afgrænse voksne med læsevanskeligheder. Figur 1 nedenfor viser, hvordan deltagere fra FVU/ordblindeundervisning klarede sig på denne læsetest i sammenligning med deltagere fra AMU/AVU. Grupperne er opdelt i deltagere med henholdsvis dansk og et andet sprog som bedste sprog.

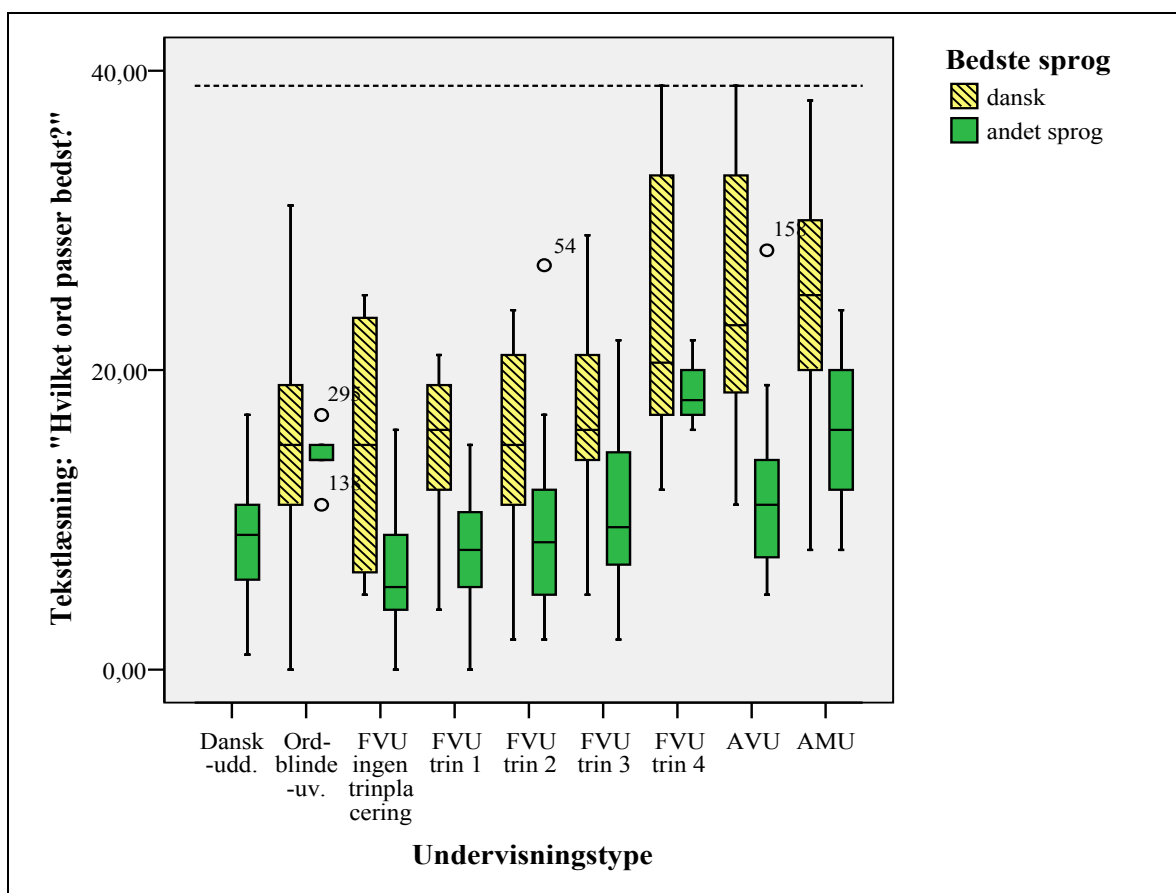

Figur 1. Resultater på test af tekstlæsning blandt deltagere i hhv. AMU/AVU og FVU/ordblindeundervisning. Midterstregen angiver medianen. 50 % af deltagerne er omfattet af "kasserne". De tynde linjer omfatter de yderste 25 % + 25 %.

Som figur 1 viser, klarede gruppen af dansksprogede deltagere i læse-staveundervisning sig som helhed markant ringere end gruppen af dansksprogede AMU- og AVU-deltagere på læsetesten. Det er ikke overraskende, at deltagere i læse-staveundervisning gennemsnitligt læser dårligere end mange andre voksne. Samtidig fremgår det af figuren, at der var et vist overlap mellem gruppernes færdigheder, idet en del af de dansksprogede deltagere i AMU og AVU klarede sig på eller under

niveau med en del af deltagerne i FVU og ordblindeundervisning. Dette er heller ikke overraskende. Et helt andet billede tegner sig imidlertid, når man ser på resultaterne blandt deltagerne med dansk som andetsprog. Blandt disse voksne ses der således stort set ingen forskel mellem de deltagere, der gik til læse-staveundervisning, og dem, der gik til almen undervisning som AMU og AVU. Dette tyder på, at problemstillingerne vedrørende deltagerne med dansk som andetsprog ikke er de samme som dem, der gør sig gældende for deltagere med dansk som bedste sprog. Problematikken vedrørende voksne med dansk som andetsprog behandles nærmere i afsnit 3.3.

Figur 2 nedenfor viser, hvordan deltagerne på de forskellige FVU-trin klarede sig på den nye test af tekstillæsning (*Hvilket ord passer bedst?*) i sammenligning med deltagerne fra de øvrige undersøgte undervisningstyper. For hver af undervisningstyperne er deltagerne inddelt i forhold til, om deres bedste sprog er dansk eller et andet sprog.

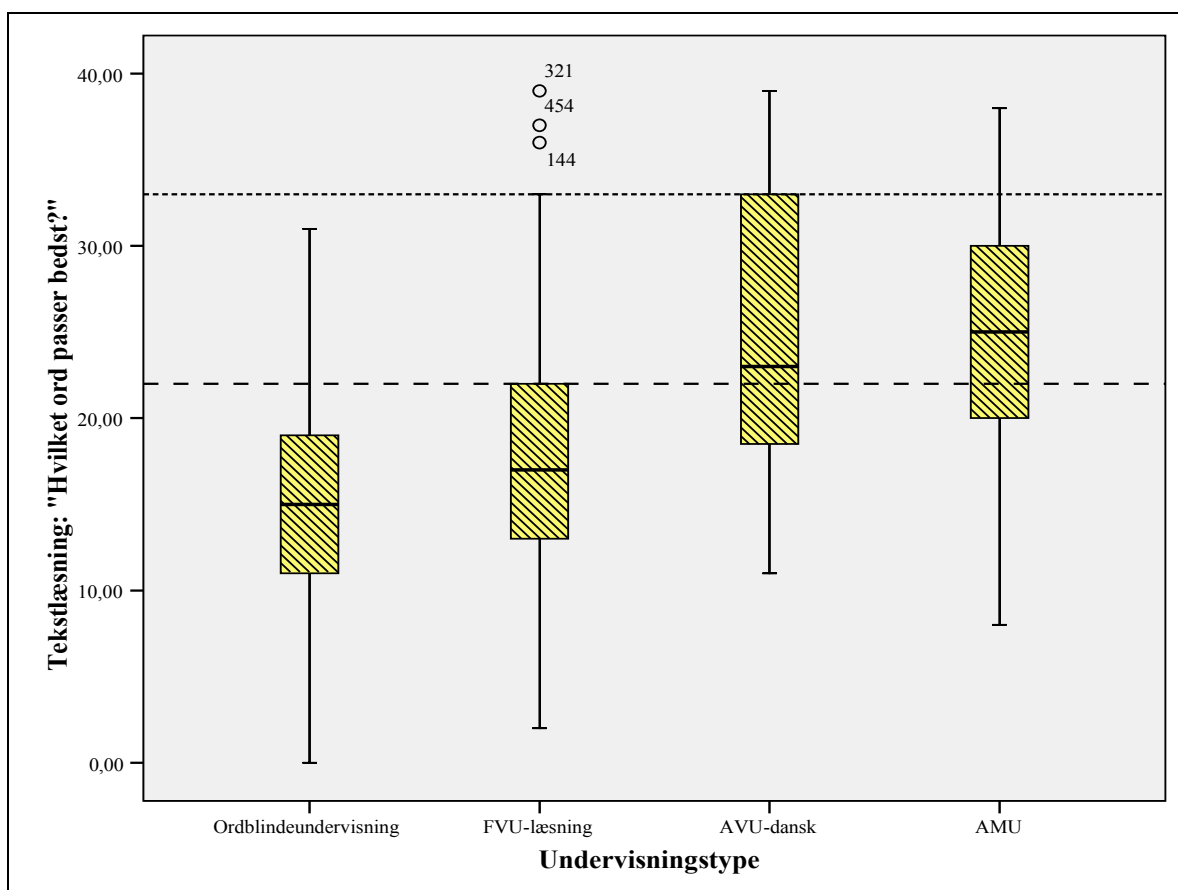

Figur 2. Resultater på test af tekstillæsning blandt deltagere i fem undervisningstyper. Den stiplede linje eksemplificerer en mulig øvre afgrænsning, som ville inkludere 100 % af de undersøgte FVU-deltagere.

Spørgsmålet er så, hvordan en voksen skal præstere på denne test af tekstillæsning for at kunne siges at have læsevanskeligheder. En øvre grænse kan lægges mange steder. I det følgende gives nogle eksempler på mulige afgrænsninger. *En mulighed* kunne være at fastlægge grænsen så højt, at *alle* de undersøgte FVU-deltagere faldt under den - ud fra den antagelse, at voksne, der deltager i FVU-læsning, må opfatte deres egne færdigheder i læsning og/eller stavning som utilstrækkelige. Man kunne således vælge at "fastfryse" det læsefærdighedsniveau, der viste sig som det højeste blandt FVU-deltagerne i afprøvningen, ved at anvende dette som kriterium for en øvre afgrænsning. Dette

ville i praksis svare til, at voksne, der besvarede under 40 opgaver korrekt, ville komme i kategorien af personer, der kunne anbefales FVU eller et andet særligt tilbud. Denne mulige øvre afgrænsning er markeret med en stiplede linje i figur 2 ovenfor. En sådan afgrænsning ville indebære, at selv de bedste læsere i AMU og AVU ville kunne anbefales at deltage i FVU, da ingen af de undersøgte deltagere i AMU eller AVU ligger over niveauet for de bedste FVU-deltagere på læsetesten, hvilket også fremgår af figuren ovenfor. En supplerende analyse viste, at gruppen af dansksprogede FVU-deltagere på trin 4 *ikke* adskilte sig signifikant fra gruppen af dansksprogede AVU- og AMU-deltagere på læsetesten *Hvilket ord passer bedst?*, heller ikke efter at der i analysen var taget højde for eventuelle forskelle i deltagernes ordforråd. Det kan på baggrund af disse resultater formodes, at selv de bedste læsere fra AMU og AVU i princippet ville kunne rummes inden for rammerne af det nuværende FVU-tilbud, idet de ville kunne modtage undervisning på et af de øverste trin i FVU, hvis de ønskede det. Det kan imidlertid ikke udelukkes, at der kan findes kortuddannede voksne med en score på 40 eller derover på læsetesten, som kunne have lyst til og eventuelt også udbytte af at deltage i FVU.

En *anden mulighed* kunne være at lægge en vejledende øvre grænse, således at kun en vis del (fx 75 %) af de dansksprogede FVU-deltagere i den aktuelle afprøvning faldt under grænsen, som i dette eksempel ville svare til omkring 22 point på læsetesten *Hvilket ord passer bedst?*. Denne mulige afgrænsning er markeret med den nederste vandrette stiplede linje i figur 3.

Figur 3. Resultater på test af tekstlæsning blandt dansksprogede deltagere i fire undervisningstyper. De stiplede linjer eksemplificerer mulige afgrænsninger, som ville inkludere hhv. 75 % og 95 % af de dansksprogede FVU-deltagere.

En vejledende afgrænsning svarende til cirka 22 point som den ovenfor skitserede ville medføre, at voksne, som klarede sig på niveau med den bedst læsende fjerdedel af de dansksprogede FVU-deltagere i afprøvningen, fremover *ikke* uden videre ville blive anbefalet at gå til FVU. Samtidig ville kun en mindre del af de dansksprogede deltagere i AMU og AVU blive anbefalet at deltage i FVU eller en anden form for læse-staveundervisning (jf. figur 3 ovenfor). Men man kunne naturligvis også vælge at sætte grænsen et andet sted, således at man inkluderede en større andel af voksne, fx svarende til 95 % af de undersøgte dansksprogede FVU-deltagere. Den sidstnævnte grænse ville svare til en scoreværdi på omkring 33 på læsetesten, hvilket er illustreret med den øverste stiplede linje i figur 3 ovenfor.

3.2.3. Afgrænsninger baseret på deltageres resultater på læsetest med dokumenteret ekstern validitet

Det er også en mulighed at trække eventuelle grænser på en af de nyudviklede test ved hjælp af brobygning til en etableret test med kendt ekstern validitet (gyldighed), således at deltageres resultater kan ”oversættes” fra den ene test til den anden test.

I afprøvningen indgik blandt andet deltesten *Fortællende tekster* fra den etablerede læsetest *Læsetekster for Unge og Voksne*¹⁵. Der er dokumentation for, at denne test har en høj grad af ekstern validitet, idet der tidligere er påvist en klar sammenhæng mellem AVU-kursisters resultater på testen og deres karakterer i læsetunge fag.¹⁶ Det var derfor oplagt at tage udgangspunkt i denne etablerede test og undersøge, om der kunne bygges bro til en af de nyudviklede test. Der var en meget stærk korrelation (Pearson’s $r = 0,86$) mellem deltageres resultater på deltesten *Fortællende tekster* og den nyudviklede læsetest i cloze-format *Hvilket ord passer bedst?* (jf. korrelationsmatricen i tabel 4). En logistisk regressionsanalyse viste, at deltageres resultater på de øvrige nyudviklede test ikke bidrog med selvstændig ”forklaring” af variationen i resultaterne på *Fortællende tekster*, når der først var taget højde for deltageres resultater på læsetesten *Hvilket ord passer bedst?*. På denne baggrund fokuseres der i det følgende på, hvordan der eventuelt kunne bygges bro mellem deltageres resultater på disse to test af tekstlæsning.

Testmaterialet *Læsetekster for Unge og Voksne* anbefales som grundlag for afdækning af FVU-deltageres læseforståelse i Undervisningsministeriets FVU-trinplaceringsvejledning¹⁷. I denne vejledning anbefales det, at deltagere, der besvarer mellem 36 og 44 af materialets i alt 60 opgaver korrekt, placeres på FVU-trin 2, mens deltagere med mellem 45 og 60 korrekt besvarede opgaver placeres på trin 3 eller 4. De ovenfor nævnte grænseværdier fra *Læsetekster for Unge og Voksne* kunne i princippet ”oversættes” til nogle omtrent tilsvarende talværdier på den nye læsetest *Hvilket ord passer bedst?* og bruges ved en vurdering af voksnes læsefærdighedsniveau, evt. i forbindelse med optagelse til FVU-læsning.

Det blev beregnet, at scores på hhv. 36 og 45 på hele testmaterialet *Læsetekster for Unge og Voksne* omtrent svarer til scores på hhv. 17 og 25 point på læsetesten *Hvilket ord passer bedst?*. Dette

¹⁵ Arnbak, E. (2001). *Læsetekster for unge og voksne*. København: Dansk Psykologisk Forlag.

¹⁶ Arnbak, E. (2004). When are poor reading skills a threat to educational achievement? *Reading and Writing: An Interdisciplinary Journal*, 17, 459-482.

¹⁷ Undervisningsministeriet (2004). *Vejledning til trinplacering (2. udgave). Afdækning af FVU-deltageres erfaringer, færdigheder og strategier i læsning, stavning og skriftlig fremstilling*. København: Undervisningsministeriet.

fremgik af den observerede sammenhæng mellem de to test (lineær regression). Analysen viste, at scores på hhv. 36 og 45 på hele testmaterialet *Læsetekster for Unge og Voksne* svarede omtrent til scores på hhv. 11 og 14 på deltesten *Fortællende tekster*. Derefter blev det beregnet, at de sidstnævnte scores på *Fortællende tekster* omtrent svarede til hhv. 17 og 25 point på den nye læsetest *Hvilket ord passer bedst?*. Det bemærkes, at brobygningen mellem disse scoregrænser er forbundet med en vis usikkerhed.

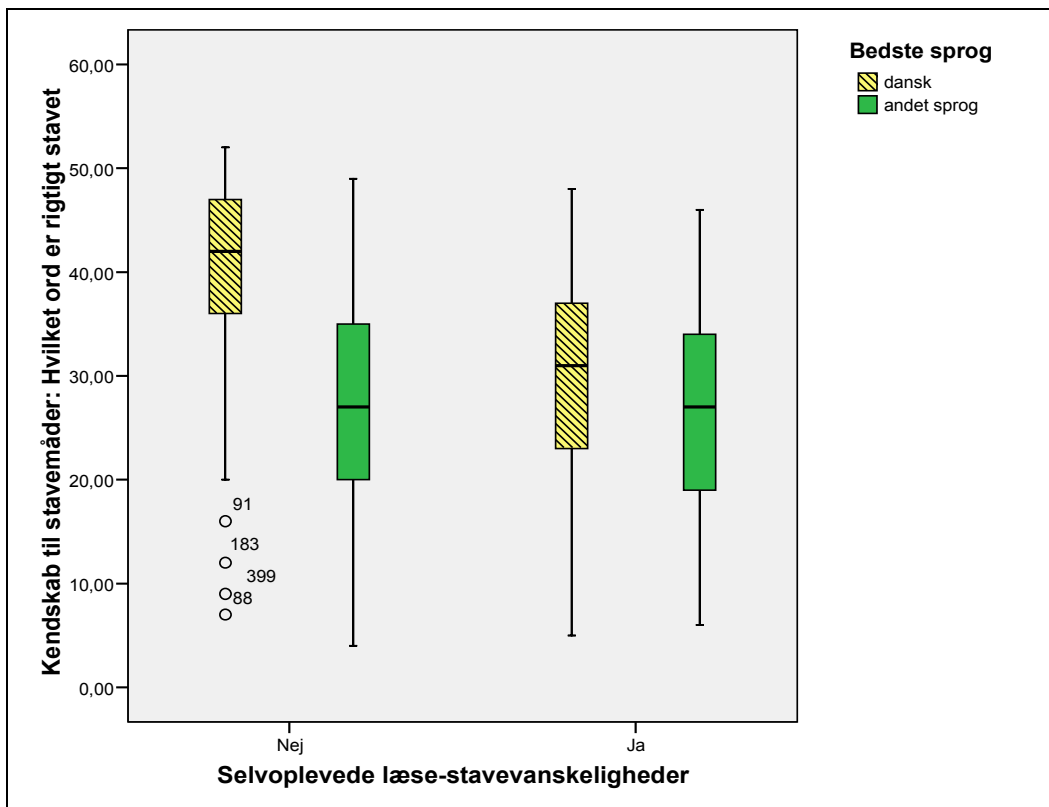
På basis af ovenstående kunne det i forbindelse med optagelse til FVU-læsning være en mulighed at fastlægge en øvre grænse på fx 25 point på den nye test af tekstlæsning *Hvilket ord passer bedst?* En sådan grænse ville i givet fald signalere, at voksne med tekstlæsningsfærdigheder *over* niveauet for FVU-trin 2 ikke umiddelbart skulle anbefales at deltage i FVU-læsning (med mindre andre forhold indikerede, at dette var det rette tilbud).

3.2.4. Afgrænsninger baseret på deltageres eventuelle oplevede læse-stavevanskeligheder

Som nævnt i afsnit 3.2.1 kan grænser også drages på basis af sammenligninger af testresultater mellem voksne, der henholdsvis oplever og *ikke* oplever at have læse- og/eller stavevanskeligheder. I den beskrevne undersøgelse blev det ved hjælp af et spørgeskema¹⁸ afdækket, om deltagerne har oplevet læsning eller stavning som et problem i forbindelse med henholdsvis uddannelse eller arbejde. Analyser viste, at der var sammenhæng mellem deltageres selvoplevede problemer og deres resultater på især den nyudviklede test af kendskab til stavemåder, *Hvilket ord er rigtigt stavet?*. En logistisk regressionsanalyse viste, at deltageres resultater på de øvrige nyudviklede test ikke bidrog med selvstændig ”forklaring” i forhold til, om deltagerne havde oplevet læse-staveproblemer eller ej, efter at der var taget højde for deltageres resultater på testen *Hvilket ord er rigtigt stavet?*. Derfor fokuseres der i det følgende på, hvordan resultaterne på denne test matchede opdelingen af deltagere, der henholdsvis havde og ikke havde oplevet læse-staveproblemer i uddannelse og/eller arbejde.

De dansksprogede deltagere, der svarede, at læsning eller stavning havde været et problem i arbejde, uddannelse eller begge dele, klarede sig gennemsnitligt ringere på testen *Hvilket ord er rigtigt stavet?* end de dansksprogede deltagere, der ikke angav at have oplevet læsning eller stavning som et problem (jf. figur 4).

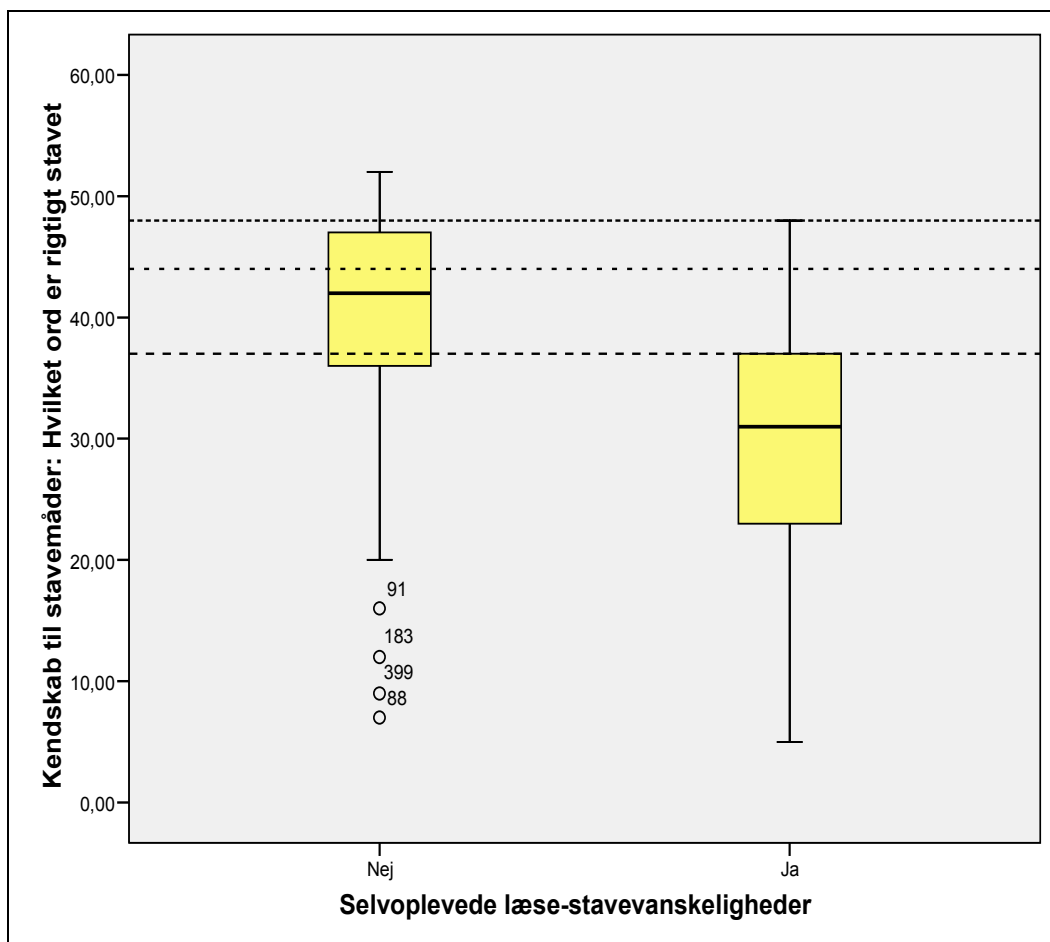
¹⁸ Spørgeskemaet er vedlagt rapporten som bilag.

Figur 4. Resultater på testen *Hvilket ord er rigtigt stavet?* blandt afprøvningsdeltagere med og uden selvoplevede problemer med læsning eller stavning i forbindelse med arbejde og/eller uddannelse.

Det ses af figur 4, at der endnu engang tegner sig et andet billede af deltagerne med dansk som andetsprog. Blandt disse voksne var der således stort set ingen forskel i testresultaterne mellem de deltagere, der angav, at de oplevede læsning eller stavning som et problem, og dem, der ikke gjorde. Dette tyder igen på, at problemstillingerne vedrørende deltagerne med dansk som andetsprog ikke er de samme som dem, der gør sig gældende for deltagere med dansk som bedste sprog. I det følgende fokuseres der for overskuelighedens skyld på de dansksprogede voksne.

Deltagernes egne vurderinger af læsning eller stavning som problemgivende i forbindelse med uddannelse og/eller arbejde udgør et eksternt kriterium, som kunne bruges som en del af grundlaget for at fastlægge en eventuel grænse for læse-stavevanskeligheder. Det er således *en mulighed* at lægge en vejledende øvre grænse, således at en vis del (fx 75 %) af de dansksprogede afprøvningsdeltagere med selvoplevede problemer med læsning og/eller stavning faldt under denne grænse. Det nævnte eksempel ville svare til en grænseværdi på cirka 37 point på testen *Hvilket ord er rigtigt stavet?*, hvilket er markeret med den nederste stiplede linje, som er indsat i figur 5.

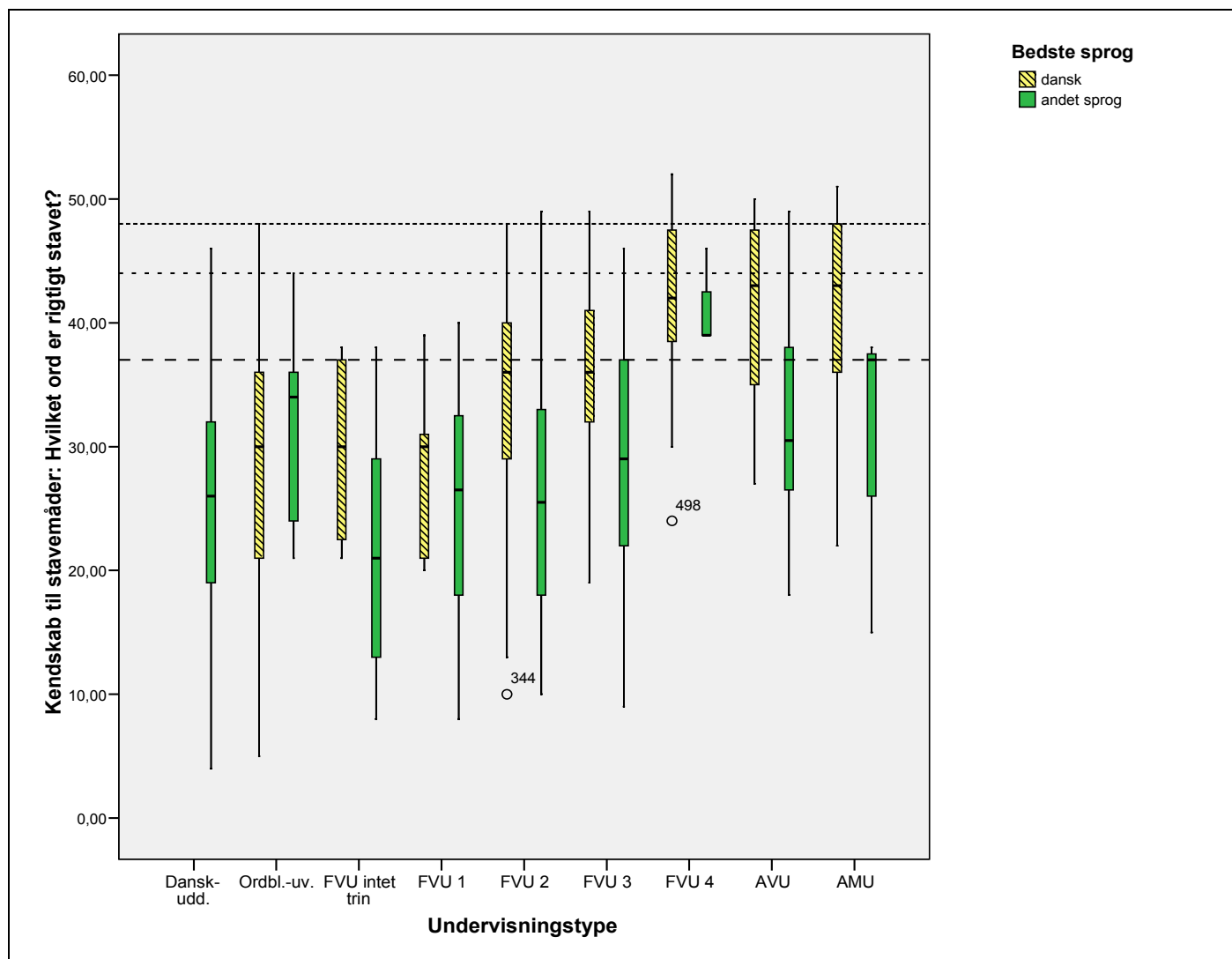

Figur 5. Resultater på testen *Hvilket ord er rigtigt stavet?* blandt afprøvningsdeltagere, som hhv. har eller ikke har oplevet problemer med læsning eller stavning i arbejde og/eller uddannelse. De stiplede linjer eksemplificerer mulige afgrænsninger, som ville inkludere hhv. 75 %, 95 % og 100 % af de dansksprogede deltagere med selvoplevede problemer med læsning eller stavning i arbejde og/eller uddannelse.

Det nævnte eksempel på en afgrænsning ved 37 point ville indebære, at cirka en fjerdedel af de dansksprogede afprøvningsdeltagere, der *ikke* selv oplevede læsning eller stavning som problemgivende i arbejde eller uddannelse, alligevel ville falde under grænsen. Hvis den øvre grænse sættes højere, inkluderes naturligvis flere voksne både med og uden oplevede vanskeligheder blandt dem, der på grundlag af deres resultat på testen *Hvilket ord er rigtigt stavet?* kunne anbefales at deltage i FVU-læsning eller et andet tilbud. Hvis grænsen fx lægges, således at 95 % af de dansksprogede voksne, som har oplevet læsning eller stavning som et problem, falder under den, svarer det til en scoregrænse på omkring 44. Denne grænse er illustreret med den midterste stiplede linje i figur 5. Hvis man ønsker at inkludere 100 % af de dansksprogede afprøvningsdeltagere med selvrapporterede læse-staveproblemer, skal scoregrænsen sættes ved omkring 48 point (jf. den øverste stiplede linje i figur 5).

Figur 6 nedenfor giver et overblik over, hvordan afprøvningsdeltagerne fra de forskellige undervisningstyper klarede sig på testen *Hvilket ord er rigtigt stavet?*. Hvis der, som nævnt i et af eksemplerne ovenfor, lægges en vejledende øvre scoregrænse på omkring 37 point, ville størstedelen af de dansksprogede afprøvningsdeltagere på AMU, AVU og FVU-trin 4 ligge *over* denne grænse. En højere grænseværdi (på fx 44 eller 48 point) ville naturligvis medføre, at flere

voksne ville blive inkluderet i den gruppe, der kunne anbefales at deltage i FVU-læsning eller et andet tilbud.

Figur 6. Resultater på testen *Hvilket ord er rigtigt stavet?* blandt deltagere i fem undervisningstyper. De stiplede linjer eksemplificerer nogle mulige afgrænsninger på 37, 44 og 48 point på testen *Hvilket ord er rigtigt stavet?* (svarende til inklusion af hhv. 75 %, 95 % og 100 % af de dansksprogede afprøvningsdeltagere med selvoplevede problemer med læsning eller stavning i arbejde og/eller uddannelse).

3.3. Har den voksne store dansksproglige vanskeligheder?

3.3.1. Mulige kriterier for afgrænsning af dansksproglige vanskeligheder

Der findes ikke nogen alment gyldig og accepteret grænse for, hvornår voksne kan siges at have store dansksproglige vanskeligheder, og det er ikke undersøgt, hvilket niveau af dansksproglige færdigheder der er nødvendigt for at få udbytte af FVU-læsning. Derfor er det som udgangspunkt ud fra en faglig betragtning meget problematisk at forsøge at fastlægge en grænse for, hvornår voksne kan siges at have så store vanskeligheder, at de ikke kan anbefales at deltage i FVU-læsning.

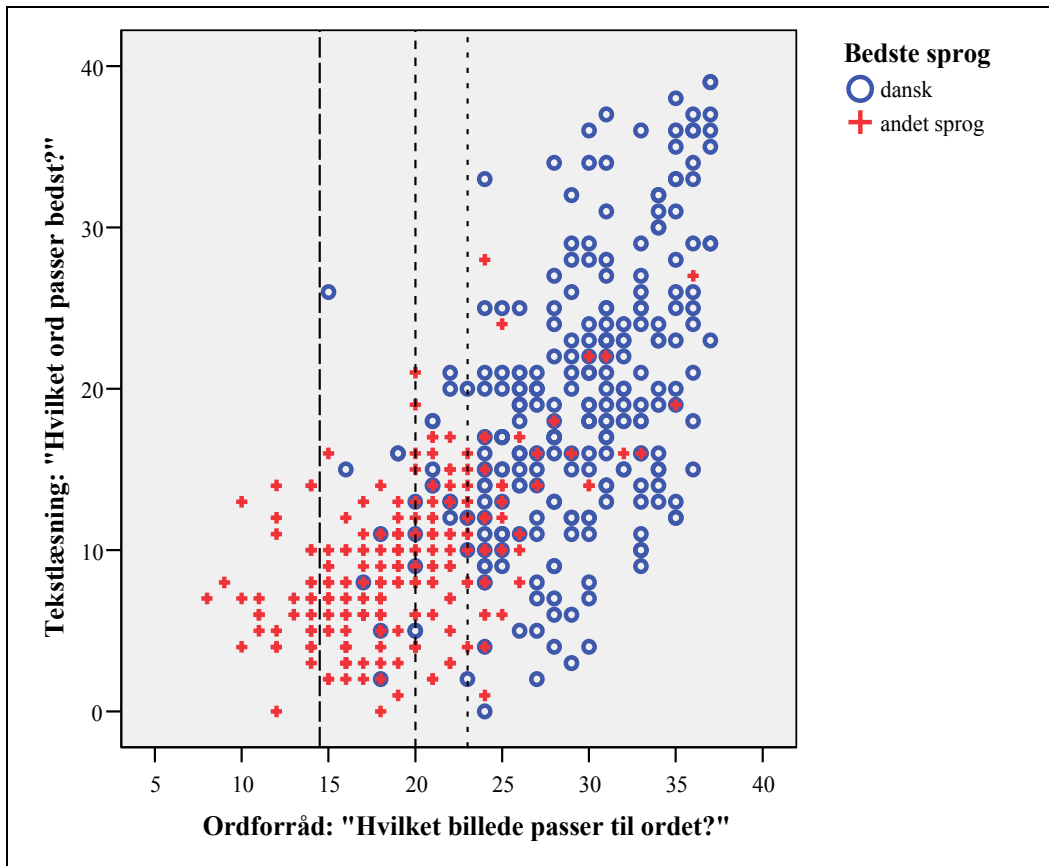
Det er imidlertid en del af Undervisningsministeriets sigte med den nye test, at den skal kunne bruges til at oplyse, om en voksen har så store vanskeligheder med dansk sprog, at han eller hun snarere har brug for mere generel sprogundervisning end specifik læse-staveundervisning som FVU. I det følgende redegøres der derfor for nogle overvejelser over, hvordan Undervisningsministeriet eventuelt kunne fastlægge en vejledende grænse for, hvornår voksne kan siges at have store dansksproglige vanskeligheder. En sådan grænse kan lægges ud fra forskellige kriterier. En teoretisk mulighed kunne være at lægge grænsen ud fra, hvorvidt dansksproglige færdigheder under et vist niveau i alvorlig grad *begrænser* læsefærdighederne. En anden mulighed kunne være at lægge grænsen således, at ingen eller kun en ganske lille del af de dansksprogede deltagere faldt under grænsen. Nedenfor redegøres der nærmere for disse muligheder.

3.3.2. Afgrænsning på basis af et ordforråd, der sætter grænser for læseforståelsen

Som flere af de foregående figurer viser, gjaldt det inden for både FVU, AMU og AVU, at deltagere med dansk som andetsprog gennemsnitligt klarede sig markant ringere på testene end deltagerne med dansk som bedste sprog. Blandt andet placerede langt hovedparten af de andetsprogede deltagere fra AMU og AVU sig lavt på den nyudviklede test af tekstlæsning *Hvilket ord passer bedst?* og opnåede resultater, der svarede til de 20 % dårligste læsere blandt de dansksprogede deltagere i disse uddannelser (jf. figur 2). Analyser viste, at forskellene i de dansksprogede og de andetsprogede voksnes resultater på denne læsetest primært kunne ”forklares” ud fra forskelle i deres resultater på testen af ordforråd, *Hvilket billede passer til ordet?*. Derudover bidrog deltagerens resultater på testen *Hvilket ord er rigtigt stavet?* også signifikant til ”forklaringen” af variationen i resultaterne på læsetesten, men i mindre grad end ordforrådstesten. Derfor fokuseres der i det følgende på forholdet mellem ordforrådstesten og læsetesten.

Et ringe ordforråd kan i sig selv vanskeliggøre læsning og forståelse af tekster, da læseren ofte vil støde på helt eller delvist ukendte ord.¹⁹ Man kunne forestille sig, at det på basis af data fra hovedafprøvningen ville være muligt at fastlægge en grænse ud fra, hvorvidt læsning af danske tekster i alvorlig grad begrænses af manglende kendskab til danske ord. I flere analyser blev deltagerens resultater på test af ordforråd og læsning derfor sammenholdt. Figur 7 nedenfor viser forholdet mellem alle afprøvningsdeltagerens resultater på ordforrådstesten *Hvilket billede passer til ordet?* og læsetesten *Hvilket ord passer bedst?*.

¹⁹ Gellert, A. (2003). Ordkendskab og læseforståelse. *Psykologisk Pædagogisk Rådgivning*, 40(1), 55-70.

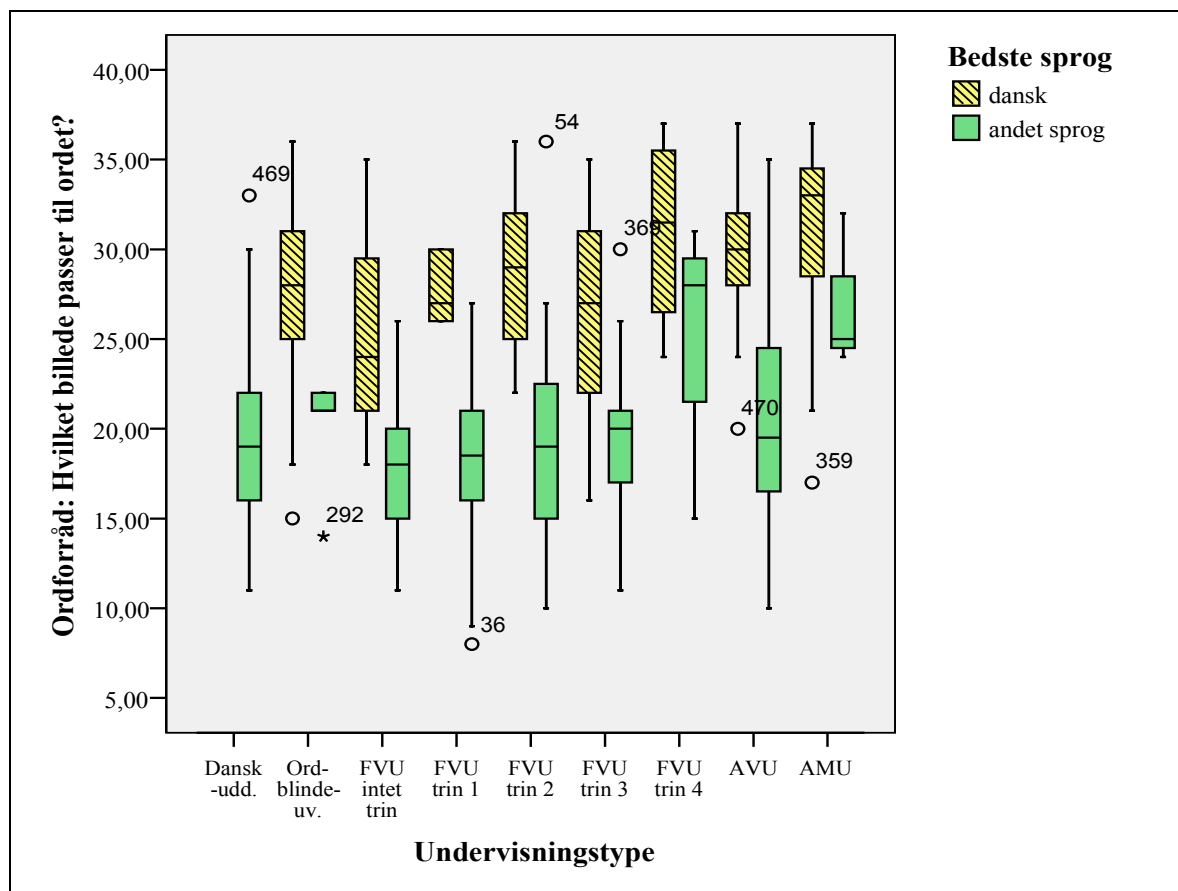
Figur 7. Forholdet mellem alle afprøvningsdeltagernes resultater på ordforrådstesten *Hvilket billede passer til ordet?* og læsetesten *Hvilket ord passer bedst?*. De stiplede linjer eksemplificerer nogle mulige afgrænsninger på ca. 15, 20 og 23 point på ordforrådstesten *Hvilket billede passer til ordet?* (svarende til inklusion af hhv. 100 %, 95 % og 90 % af de dansksprogede afprøvningsdeltagere).

Der var generelt en meget stærk sammenhæng mellem resultaterne på de to test (Pearson's $r = 0,72$; jf. tabel 4). Det er imidlertid *ikke* muligt at identificere en bestemt grænse på ordforrådstesten, hvorunder læsefærdighederne i væsentligt omfang begrænses. (Det samme gælder, hvis deltageres resultater på ordforrådstesten sammenholdes med deres resultater på deltesten *Fortællende tekster* fra *Læsetekster for Unge og Voksne*). Der er ikke noget ”dyk” i fordelingen af kendskab til ord, som kunne angive en oplagt grænse med hensyn til, hvornår en voksens ordforråd kan siges at være ”for ringe”. I praksis kan det altså ikke lade sig gøre at lægge en grænse ud fra, hvorvidt læsefærdighederne i alvorlig grad begrænses af manglende ordforråd.

3.3.3. Afgrænsning af dansksproglige vanskeligheder på basis af deltageres sproglige baggrund

Et muligt eksternt kriterium, som kan lægges til grund for en eventuel afgrænsning af deltagere med store dansksproglige vanskeligheder, er deltageres sproglige baggrund, hvilket i denne sammenhæng vil sige, om de har dansk som modersmål eller andetsprog. Store sproglige vanskeligheder kommer typisk til udtryk i et ringe ordforråd og ses ofte hos personer, der testes på

et andet sprog end deres modersmål.²⁰ Dette illustreres af figur 8 nedenfor, som viser, hvordan de undersøgte grupper klarede sig på ordforrådstesten *Hvilket billede passer til ordet?*. Inden for både ordblindeundervisning, FVU, AVU og AMU præsterede de voksne med dansk som andetsprog gennemsnitligt væsentligt ringere på testen end personer med dansk som deres bedste sprog.

Figur 8. Resultater på ordforrådstesten *Hvilket billede passer til ordet?* blandt deltagere i fem undervisningstyper.

Som nævnt i afsnit 3.3.1 kunne man vælge at fastlægge en nedre grænse således, at ingen eller kun en ganske lille del af de dansksprogede deltagere faldt under grænsen. I det følgende gennemgås for illustrationens skyld nogle eksempler på mulige afgrænsninger og konsekvenserne heraf, belyst ud fra data fra afprøvningen af ordforrådstesten *Hvilket billede passer til ordet?*.

Det er således fx *en mulighed* at fastlægge en nedre grænse ved 5-percentilen for afprøvningsdeltagere med dansk som bedste sprog. Det svarer til en score på 20 på ordforrådstesten, hvilket er illustreret med den midterste lodrette streg i figur 7 på side 29. En sådan afgrænsning ville medføre, at 5 % af de undersøgte dansksprogede afprøvningsdeltagere *ikke* ville blive anbefalet at deltage i FVU, mens 52 % af deltagerne med dansk som andetsprog heller ikke ville blive anbefalet at deltage. En *anden mulighed* er at sætte grænsen højere, fx ved 10-percentilen for voksne

²⁰ Nielsen, J.C. (1998): *Tosprogede elevers sprog og læsning på deres første- og andetsprog – en undersøgelse af tyrkisksprogede elever*. København: Danmarks Pædagogiske Institut.

afprøvningsdeltagere med dansk som bedste sprog, svarende til 23 point på ordforrådstesten. Denne mulige grænse er markeret med den stiplede linje længst til højre i figuren. En sådan afgrænsning ville medføre, at flere ikke ville blive anbefalet at deltage i FVU på grund af et begrænset ordforråd, nemlig 10 % af de deltagere, der i den aktuelle undersøgelse havde dansk som bedste sprog, samt 76 % af deltagerne med dansk som andetsprog. En *tredje mulighed* kunne være at sætte grænsen lavere, således at 100 % af afprøvningsdeltagerne med dansk som bedste sprog blev inkluderet. Dette ville svare til en scoreværdi på omkring 15, hvilket er vist med den stiplede lodrette linje længst til venstre i figur 7. Denne afgrænsning ville medføre, at 14 % af de andetsprogede deltagere ville blive ekskluderet. Man kunne med andre ord i princippet forestille sig, at grænsen blev sat hvor som helst, også ved den lavest opnåede score (8) blandt alle deltagerne i undersøgelsen, således at ingen af de undersøgte blev udelukket fra FVU. Det bør dog bemærkes, at en score på 8 ligger under chanceniveauet for besvarelsen af ordforrådstesten, som indeholder i alt 37 opgaver, og en sådan afgrænsning ville derfor ikke virke meningsfuld.

I det foregående er der taget udgangspunkt i resultaterne fra *samtlige* deltagere i undersøgelsen, som omfattede voksne fra både danskuddannelse, FVU, ordblindeundervisning, AMU og AVU. Imidlertid forekom det relevant at undersøge, hvor stor en andel af afprøvningsdeltagerne 214 *FVU-deltagere* der ville blive anbefalet eller frarådet at deltage i FVU, hvis forskellige eksempler på afgrænsninger på ordforrådstesten gjaldt. Dette fremgår af den nedenstående tabel 9, hvor andelen er angivet i forhold til FVU-deltagernes sproglige baggrund.

Eksempler på mulige grænseværdier på ordforrådstest	Ville blive anbefalet deltagelse i FVU		Ville ikke blive anbefalet deltagelse i FVU	
	Nuværende FVU-deltagere med dansk som bedste sprog	Nuværende FVU-deltagere med dansk som andetsprog	Nuværende FVU-deltagere med dansk som bedste sprog	Nuværende FVU-deltagere med dansk som andetsprog
8 point	100 %	100 %	0 %	0 %
15 point	100 %	81 %	0 %	19 %
16 point	100 %	77 %	0 %	23 %
17 point	99 %	68 %	1 %	32 %
18 point	99 %	63 %	1 %	37 %
19 point	97 %	54 %	3 %	46 %
20 point	94 %	46 %	6 %	54 %
23 point	84 %	20 %	16 %	80 %

Tabel 9. Eksempler på mulige grænseværdier på ordforrådstest med angivelse af de procentvise andele af de undersøgte FVU-deltagere, som ville blive anbefalet hhv. ikke anbefalet at deltage i FVU.

3.4. Har den voksne ordblindelignende vanskeligheder?

3.4.1. Mulige kriterier for afgrænsning af ordblindelignende vanskeligheder

Det var del af sigtet med den nye test, at den skulle kunne bruges til at oplyse, om en voksen har så store skriftsproglige vanskeligheder, at han eller hun bør henvises til undersøgelse for eventuel ordblindhed. Som udgangspunkt kan det antages at være i de voksne ordblindes egen interesse, at de bliver henvist til test for ordblindhed, da de efter en sådan test har mulighed for at få et specialiseret tilbud på et lille ordblindeundervisningshold frem for fx at gå til FVU-læsning på et langt større hold. Derfor var det vigtigt at sikre, at den endelige version af *Vejledende Læsetest for Voksne* kom til at indeholde en eller flere deltest, der kan indikere, hvornår en voksen med læse-

og/eller stavevanskeligheder bør anbefales at blive testet for ordblindhed, således at vedkommende ikke uden videre optages til FVU-læsning.

Det kan diskuteres, hvor grænsen mellem ordblindhed og halvdårlige læse-stavefærdigheder går, og mange forskellige kriterier kan anvendes til at foretage en sådan afgrænsning.²¹ Imidlertid har Undervisningsministeriet i forbindelse med indførelsen af den obligatoriske visitationstest til ordblindeundervisning for voksne udsendt en vejledning, hvoraf det fremgår, hvordan voksne med dansk som modersmål skal klare sig på visitationstesten for at få adgang til denne undervisning²². Derfor forekom det oplagt at anvende Undervisningsministeriets retningslinjer fra vejledningen til ordblindevisitationstesten som grundlag for at vurdere, om de enkelte afprøvningsdeltagere var berettigede til ordblindeundervisning eller ej. Kriteriet for at vurdere, om en af de afprøvede test kunne bruges til at udpege voksne med ordblindelignende vanskeligheder, var således, i hvor høj grad resultaterne på den pågældende test matchede opdelingen mellem de afprøvningsdeltagere, der henholdsvis var og ikke var berettigede til at få adgang til ordblindeundervisning ifølge Undervisningsministeriets retningslinjer.

3.4.2. Afgrænsning af ordblindelignende vanskeligheder på basis af Undervisningsministeriets retningslinjer for adgang til ordblindeundervisning

Blandt andet med henblik på at kunne identificere de deltagere, der var berettigede til ordblindeundervisning, blev de tre deltest, som indgår i visitationstesten til ordblindeundervisning (*O1*, *O2* og *O3*) inkluderet i den beskrevne afprøvning af *Vejledende Læsetest for Voksne*. Retningslinjerne fra Undervisningsministeriets vejledning til den it-baserede ordblindevisitationstest (*O-testen*) blev anvendt som grundlag for at vurdere, om de enkelte afprøvningsdeltageres resultater gjorde dem berettigede til ordblindeundervisning eller ej. I afprøvningen af *Vejledende Læsetest for Voksne* blev disse tre deltest som nævnt i afsnit 2.1 anvendt i papirformat og ikke i it-format som i den ministerielle version af *O-testen*. En pilotafprøvning²³ i forbindelse med udviklingen af ordblindevisitationstesten havde tidligere vist, at den it-baserede deltest *O1 (Ordlæsning)* gav samme resultater og spredning i grupper af varierende læsefærdighed som den parallelle papirbaserede test *Find det der lyder som et ord*²⁴. På denne baggrund blev det vurderet, at det var rimeligt at overføre Undervisningsministeriets retningslinjer for, hvornår en voksen kan vurderes berettiget til ordblindeundervisning, fra it-versionen af de tre deltest fra *O-testen* til papirversionen af de samme deltest.

Der blev gennemført en analyse af, hvorvidt nogle af de dansksprogede FVU-deltagere, som deltog i hovedafprøvningen af *Vejledende Læsetest for Voksne*, faktisk var berettigede til ordblindeundervisning ud fra deres resultater på de tre test, der indgik i både *O-testen* og testbatteriet i den aktuelle afprøvning. En analyse af data viste, at dette gjaldt for 42 af de 72 FVU-

²¹ Dansk Videnscenter for Ordblindhed (2006). *Rapport om afprøvning af visitationstest til brug i ordblindeundervisning for voksne*. København: Undervisningsministeriet.

²² Undervisningsministeriet (2006). *Foreløbig vejledning om visitation til ordblindeundervisning for voksne. Indledende samtale, obligatorisk test og visitation*. København: Undervisningsministeriet.

²³ Dansk Videnscenter for Ordblindhed (2006). *Rapport om afprøvning af visitationstest til brug i ordblindeundervisning for voksne*. København: Undervisningsministeriet.

²⁴ Nielsen, I. & Petersen, D.K. (1992). *Diavok. En diagnostisk læse- og stavetest*. København: AOFs Landsforbund.

deltagere, som havde dansk som bedste sprog. Dette vil sige, at 58 % af de dansksprogede FVU-deltagerne i den aktuelle undersøgelse ifølge deres testresultater faktisk var berettigede til at modtage ordblindeundervisning i stedet for FVU-læsning og således muligvis var fejlplacerede på FVU. Med andre ord forekom der at være god grund til at forsøge at sikre, at der med det nye testbatteri blev mulighed for at identificere voksne, som sandsynligvis vil være bedst tjent med at blive testet for ordblindhed og eventuelt tilbudt ordblindeundervisning.

Det kan diskuteres, om det overhovedet er relevant at gennemføre en tilsvarende analyse af de andetsprogede deltageres resultater på de tre test, da *O-testen* ifølge Undervisningsministeriets vejledning om visitation til ordblindeundervisning *ikke* i sig selv kan bruges som grundlag for at visitere voksne med dansk som andetsprog til ordblindeundervisning.²⁵ Til sammenligning kan det imidlertid oplyses, at hele 92 % af de andetsprogede FVU-deltagere ville komme i kategorien af voksne, som er berettigede til ordblindeundervisning, hvis der ikke blev taget højde for deres sproglige baggrund. Formodentlig giver det ikke megen mening at benytte afgrænsningskriterier for modersmålstalende, når man tester andetsprogede for ordblindhed - en konklusion, som Dansk Videnscenter for Ordblindhed også drog på basis af resultaterne fra afprøvningen af *O-testen*.²⁶ Det er oplagt, at der rent faktisk findes voksne, som *både* har dansk som andetsprog *og* er ordblinde, men det ligger uden for rammerne for det aktuelle projekt at anvise veje til at identificere sådanne voksne. Interesserede henvises i stedet til en anden rapport, som giver en nærmere behandling af problematikken vedrørende identifikation af ordblinde blandt voksne med dansk som andetsprog.²⁷ I det følgende vil der for overskuelighedens skyld udelukkende blive fokuseret på voksne med dansk som bedste sprog.

En kommende test forud for optagelse til FVU bør som nævnt indeholde en eller flere deltest, der kan indikere, om en voksen med læse- og/eller stavevanskeligheder kan anbefales at blive testet for ordblindhed. Derfor blev det i første omgang undersøgt, hvilke af de tre nyudviklede test (*Hvilket ord passer bedst?*, *Hvilket billede passer til ordet?* og *Hvilket ord er rigtigt stavet?*) der hver for sig eller i kombination bedst kunne matche adskillelse mellem dansksprogede voksne, der hhv. var og ikke var berettigede til ordblindeundervisning. Der blev gennemført en logistisk regressionsanalyse med deltagernes eventuelle berettigelse til ordblindeundervisning som afhængig variabel og resultaterne på de tre nævnte test som uafhængige variable. Analysen viste, at kun testen af kendskab til stavemåder, *Hvilket ord er rigtigt stavet?*, bidrog til ”forudsigelse” af, hvorvidt deltagerne var berettigede til ordblindeundervisning eller ej. På basis af de dansksprogede deltageres resultater på denne ene test kunne man i 76,7 % af tilfældene ”forudsige”, om de ville være berettigede til ordblindeundervisning eller ej ifølge deres testresultater på de tre O-deltest. Dette er ikke i sig selv særlig imponerende, og derfor blev det efterfølgende undersøgt, om det kunne betale sig at inkludere en af O-deltestene i den endelige udgave af *Vejledende Læsetest for Voksne* med henblik på at øge mulighederne for at identificere dansksprogede voksne, som er berettigede til ordblindeundervisning. Supplerende logistiske regressionsanalyser viste, at den test, der havde den absolut højeste grad af ”forudsigelsesværdi”, var deltesten *O3-Ordlæsning*, som i

²⁵ Undervisningsministeriet (2006). *Foreløbig vejledning om visitation til ordblindeundervisning for voksne. Indledende samtale, obligatorisk test og visitation*. København: Undervisningsministeriet.

²⁶ Dansk Videnscenter for Ordblindhed (2006). *Rapport om afprøvning af visitationstest til brug i ordblindeundervisning for voksne*. København: Undervisningsministeriet.

²⁷ Gellert, A. S. (under udgivelse). *Identifikation og undervisning af ordblinde med dansk som andetsprog*. København: Undervisningsministeriet.

papirudgaven af *Vejledende Læsetest for Voksne* fik titlen *Hvilket ord lyder som et rigtigt ord?*. De dansksprogede afprøvningsdeltageres resultater på denne test kunne i 85,9 % af tilfældene ”forudsige”, om disse deltagere ville være berettigede til ordblindeundervisning eller ej. Til sammenligning kunne man på basis af den mere tidskrævende *O2-Stavning* kun i 79,5 % af tilfældene ”forudsige”, om voksne med dansk som bedste sprog ville være berettigede til ordblindeundervisning eller ej ifølge deres testresultater på de tre O-deltest. Det er ikke overraskende, at to af de omarbejdede deltest fra *O-testen* var bedre end den nyudviklede test *Hvilket ord er rigtigt stavet?* til at ”forudsige”, om deltagerne var berettigede til ordblindeundervisning eller ej, da resultaterne på disse test jo indgik i målet for, om deltagerne blev vurderet som berettigede.

I det følgende belyses det med eksempler, hvordan de to test med bedst prædiktionsværdi (altså hhv. *Hvilket ord er rigtigt stavet?* og *Hvilket ord lyder som et rigtigt ord?*) ville fungere, hvis man anvendte hver af disse test til at forsøge at udpege de deltagere, der var berettigede til ordblindeundervisning. Det forekom oplagt at anvende en af disse test frem for deltesten *O2-Stavning*, da denne test er væsentligt mere tidskrævende.

Først illustreres det, hvordan den nyudviklede test *Hvilket ord er rigtigt stavet?* ville fungere, hvis man anvendte den til at forsøge af udpege de dansksprogede afprøvningsdeltagere, der var berettigede til ordblindeundervisning. Det kunne fx være *en mulighed* at fastlægge en grænse ved 60-percentilen for afprøvningsdeltagere med dansk som bedste sprog på testen *Hvilket ord er rigtigt stavet?*. Dette ville svare til en score på 35 og er anvendt som det første eksempel på en mulig grænseværdi i tabel 10 nedenfor. Som det fremgår af tabellen, ville en grænseværdi på 35 medføre, at 64 % af de dansksprogede, som faktisk var berettigede til ordblindeundervisning, ville blive identificeret ud fra deres resultat på FVU-testen *Hvilket ord er rigtigt stavet?*, mens de resterende 36 % ordblindeundervisningsberettigede ikke ville blive opdaget ved hjælp af denne test. Samtidig ville 18 % af de dansksprogede voksne, som faktisk *ikke* var berettigede til ordblindeundervisning, fejlagtigt blive udpeget som potentielle ordblindeundervisningsdeltagere på baggrund af deres resultat på *Hvilket ord er rigtigt stavet?*.

	Ville blive henvist til undersøgelse for eventuel ordblindhed		Ville ikke blive henvist til undersøgelse for eventuel ordblindhed	
	Berettigede til deltagelse i ordblindeundervisning ifølge O-testresultater	Ikke berettigede til deltagelse i ordblindeundervisning ifølge O-testresultater	Berettigede til deltagelse i ordblindeundervisning ifølge O-testresultater	Ikke berettigede til deltagelse i ordblindeundervisning ifølge O-testresultater
Eksempler på mulige grænseværdier på testen <i>Hvilket ord er rigtigt stavet?</i>				
35 point	64 %	18 %	36 %	82 %
38 point	79 %	23 %	21 %	77 %
44 point	92 %	57 %	8 %	43 %

Tabel 10. Eksempler på mulige grænseværdier på testen *Hvilket ord er rigtigt stavet* med angivelse af de procentvise andele af dansksprogede afprøvningsdeltagere, som ville blive hhv. henvist og ikke henvist til undersøgelse for ordblindhed.

Hvis grænseværdien på denne test sættes højere, fx ved 38 eller 44 point, ville flere af de voksne, som var berettigede til ordblindeundervisning, blive identificeret. ”Prisen” er imidlertid en forøgelse af den andel af voksne, som ville blive identificeret som værende i risiko for ordblindhed, men som faktisk ikke var berettigede til ordblindeundervisning, og hvor der altså var tale om ”falsk alarm”. Som det fremgår af tabel 10 ovenfor, ville en grænseværdi på 38 (svarende til 75-percentilen for

afprøvningsdeltagere med dansk som bedste sprog) således medføre, at 79 % af de ordblindeundervisningsberettigede dansksprogede afprøvningsdeltagere ville blive identificeret, mens 23 % af de dansksprogede, som faktisk ikke var berettigede til ordblindeundervisning, fejlagtigt ville blive udpeget som potentielle ordblindeundervisningsdeltagere. Hvis grænseværdien sættes endnu højere, bliver den beskrevne tendens endnu tydeligere. Som det ses af det sidste eksempel i tabel 10 ovenfor, medfører en grænseværdi på 44 (svarende til 90-percentilen for voksne med dansk som bedste sprog), at 92 % af de dansksprogede ordblindeundervisningsberettigede ville blive identificeret, mens hele 57 % af de dansksprogede voksne, som faktisk ikke var berettigede til ordblindeundervisning, fejlagtigt ville blive udpeget som potentielle ordblindeundervisningsdeltagere og anbefalet at blive testet for ordblindhed.

På baggrund af resultaterne af de beskrevne analyser må det konkluderes, at testen *Hvilket ord er rigtigt stavet?* kun har begrænset værdi som redskab til at skelne mellem voksne, der hhv. er og ikke er berettigede til ordblindeundervisning.

I det følgende skitseres det, hvordan testen *Hvilket ord lyder som et rigtigt ord?* (dvs. papirudgaven af deltesten *O1-Ordlæsning*) ville fungere som redskab til udpegning af ordblindeundervisningsberettigede. På denne test ville man ved at fastsætte en grænse på fx 13 point (svarende til 60-percentilen for de dansksprogede afprøvningsdeltagere) kunne identificere 82 % af de ordblindeundervisningsberettigede, men samtidig ville man fejlagtigt udpege 17 % af de ikke-ordblindeundervisningsberettigede som potentielle ordblindeundervisningsdeltagere (jf. tabel 11 nedenfor). Med en grænseværdi på 12 point ville man få identificeret 78 % af de dansksprogede ordblindeundervisningsberettigede, mens testen fejlagtigt ville udpege 12 % af de ikke-ordblindeundervisningsberettigede som potentielle ordblindeundervisningsdeltagere. Med en endnu lavere grænseværdi på 10 point (svarende til 40-percentilen for dansksprogede afprøvningsdeltagere) ville man kunne udpege 62 % af de reelt ordblindeundervisningsberettigede, mens antallet af ”falske alarmer” ville blive reduceret, idet kun 2 % af de ikke-ordblindeundervisningsberettigede fejlagtigt ville blive kategoriseret som potentielle ordblindeundervisningsdeltagere.

	Ville blive henvist til undersøgelse for eventuel ordblindhed		Ville ikke blive henvist til undersøgelse for eventuel ordblindhed	
	Berettigede til deltagelse i ordblindeundervisning ifølge O-testresultater	Ikke berettigede til deltagelse i ordblindeundervisning ifølge O-testresultater	Berettigede til deltagelse i ordblindeundervisning ifølge O-testresultater	Ikke berettigede til deltagelse i ordblindeundervisning ifølge O-testresultater
Eksempler på mulige grænseværdier på testen <i>Hvilket ord lyder som et rigtigt ord?</i>				
10 point	62 %	2 %	38 %	98 %
11 point	70 %	5 %	30 %	95 %
12 point	78 %	12 %	22 %	88 %
13 point	82 %	17 %	18 %	83 %

Tabel 11. Eksempler på mulige grænseværdier på testen *Hvilket ord lyder som et rigtigt ord?* med angivelse af de procentvise andele af dansksprogede afprøvningsdeltagere, som ville blive henvist hhv. ikke henvist til undersøgelse for eventuel ordblindhed.

Sammenfattende viste analyserne, at *Hvilket ord lyder som et rigtigt ord?* (dvs. papirudgaven af deltesten *O1-Ordlæsning*) var den bedst egnede blandt de afprøvede test til at adskille de dansksprogede voksne, der var berettigede til ordblindeundervisning, fra dem, der ikke var

berettigede. Denne test gav således de bedste muligheder for at kunne udpege de voksne, der ville være berettigede til ordblindeundervisning, uden samtidig at give anledning til mange tilfælde af ”falsk alarm”.

4. Overvejelser over mulige sammensætninger af den endelige test

4.1. Kvaliteter ved de enkelte test

Da *Vejledende Læsetest for Voksne* kun måtte vare en halv time, kunne langtfra alle de afprøvede test indgå i den endelige version. I det følgende gives en sammenfatning af kvaliteterne vedrørende de fire test, som på basis af resultaterne af hovedafprøvningen vurderedes anvendelige til at indgå i den endelige version af *Vejledende Læsetest for Voksne*. Derefter skitseres forskellige modeller for kombinationer af test med henblik på at give Undervisningsministeriet grundlag for at tage den endelige beslutning om, hvilke deltest *Vejledende Læsetest for Voksne* skulle bestå af.

Test af tekstlæsning: *Hvilket ord passer bedst?*

Denne nyudviklede test af færdigheder i tekstlæsning kan bruges som grundlag for at vurdere voksnes læsefærdigheder. Testen tager 10 minutter (ekskl. instruktion). Deltagernes resultater på denne test korrelerer meget højt med de mere tidskrævende deltest fra *Læsetekster for Unge og Voksne*, som også afdækker tekstlæsning, og som indgår i FVU-trinplaceringsmaterialet. *Hvilket ord passer bedst?* er den test, der bedst skiller mellem på den ene side de dansksprogede voksne, der deltager i læse-staveundervisning (FVU eller ordblindundervisning), og på den anden side de dansksprogede voksne, der deltager i en anden form for undervisning (AMU eller AVU). Testen kan bruges til en afgrænsning *opadtil* i form af en vejledende grænse, der indikerer, at den voksne læser så godt, at vedkommende som udgangspunkt ikke skal anbefales at deltage i FVU eller et andet tilbud rettet mod voksne med læsevanskeligheder.

Test af kendskab til stavemåder: *Hvilket ord er rigtigt stavet?*

Denne nyudviklede test afdækker færdigheder i hurtigt at genkende den rigtige stavemåde af ord. Testen tager kun 3 minutter (ekskl. instruktion). Det er den test, der bedst skiller mellem på den ene side de dansksprogede voksne, som har oplevet læsning eller stavning som et problem i forbindelse med uddannelse og/eller arbejde, og på den anden side de dansksprogede voksne, der ikke har oplevet sådanne vanskeligheder. Testen kan bruges til en eventuel afgrænsning *opadtil* i form af en grænse, der tager hensyn til voksnes selvoplevede læse-staveproblemer.

Test af ordforråd: *Hvilket billede passer til ordet?*

Denne delvist nyudviklede test afdækker receptivt ordforråd. Testen kan bruges til en eventuel afgrænsning *nedadtil*, hvis Undervisningsministeriet ønsker at fastlægge en vejledende grænse med henblik på at begrænse optaget af voksne med et relativt beskedent dansk ordforråd.

Test af ordlæsning vha. lydligt baseret afkodningsstrategi: *Hvilket ord lyder som et rigtigt ord?*

Testen er en klassisk afkodningstest, der afdækker deltagernes færdighed i at læse nye ord ved hjælp af en lydligt baseret strategi. Testen er den mest anvendelige af de afprøvede test til at foretage en eventuel afgrænsning *nedadtil* med henblik på at forhindre, at dansksprogede voksne med ordblindelignende vanskeligheder uden videre anbefales at deltage i FVU og i stedet henvises til test for ordblindhed.

Det bemærkes, at it-versionen af *Hvilket ord lyder som et rigtigt ord?* indgår som *O1* i den obligatoriske visitationstest til ordblindundervisningen (*O-testen*). Desuden indgår den parallelle test *Find det der lyder som et ord* i det af Undervisningsministeriet anbefalede trinplaceringsmateriale til FVU-læsning. Voksne kan derfor inden for en kort tidsperiode risikere at blive testet tre gange med den ene eller anden udgave af den klassiske afkodningstest, hvis *Hvilket*

ord lyder som et rigtigt ord? også inkluderes i den endelige udgave af *Vejledende Læsetest for Voksne*. Denne situation vil kunne opstå, hvis en voksen først testes for ordblindhed med *O-testen* og opnår så høje resultater, at den pågældende ikke får adgang til ordblindeundervisningen. Hvis den voksne derefter i stedet ønsker at få adgang til FVU-læsning, vil han eller hun få den samme test igen i forbindelse med den obligatoriske test ved optagelse til FVU. Hvis den voksne derefter optages på FVU, vil han eller hun skulle trinplaceres og kan nu møde en tilsvarende test endnu engang. Hvis *Hvilket ord lyder som et rigtigt ord?* inkluderes i *Vejledende Læsetest for Voksne*, ville det være hensigtsmæssigt, at der blev etableret en procedure, hvor et resultat på afkodningstesten ”gjaldt” én gang for alle, således at voksne ikke skulle tage den samme test flere gange.

4.2. Mulige testkombinationer

Man kan forestille sig forskellige kombinationer af deltest i den endelige udgave af *Vejledende Læsetest for Voksne*. Disse kombinationsmuligheder er skitseret i de tre modeller nedenfor, hvor det ved hver af deltestene er nævnt, hvor lang tid de tager.

Model 1	Model 2	Model 3
Nyudviklet cloze-test <i>Hvilket ord passer bedst?</i> (10 minutter ekskl. instruktion)	Nyudviklet cloze-test <i>Hvilket ord passer bedst?</i> (10 minutter ekskl. instruktion)	Nyudviklet cloze-test <i>Hvilket ord passer bedst?</i> (10 minutter ekskl. instruktion)
Nyudviklet ordforrådstest <i>Hvilket billede passer til ordet?</i> (8-9 minutter)	Nyudviklet ordforrådstest <i>Hvilket billede passer til ordet?</i> (8-9 minutter)	Nyudviklet ordforrådstest <i>Hvilket billede passer til ordet?</i> (8-9 minutter)
Nyudviklet test af kendskab til stavemåder <i>Hvilket ord er rigtigt stavet?</i> (3 minutter ekskl. instruktion)	<i>Hvilket ord lyder som et rigtigt ord?</i> = papirudgave af den elektroniske O1-test (5 minutter ekskl. instruktion)	Nyudviklet test <i>Hvilket ord er rigtigt stavet?</i> (3 minutter ekskl. instruktion)
		<i>Hvilket ord lyder som et rigtigt ord?</i> = papirudgave af den elektroniske O1-test (5 minutter ekskl. instruktion)

Tabel 12. Tre modeller for kombinationer af deltest i den endelige version af *Vejledende Læsetest for Voksne*.

Testkombinationerne i model 1 og model 2 ville kunne administreres inden for sammenlagt 30 minutter, men med model 3 ville den samlede testtid overskride 30 minutter og i stedet udgøre mindst 35 minutter. Til gengæld ville anvendelse af model 3 give et mere dækkende billede af de voksnes færdigheder og dermed et bedre grundlag for vejledning end de to andre modeller.

Det blev overladt til Undervisningsministeriet at beslutte, hvilke deltest der skulle indgå i den endelige udgave af *Vejledende Læsetest for Voksne*, samt hvor diverse afgrænsninger skulle placeres (jf. kapitel 5).

5. Endelig testsammensætning og fastsættelse af vejledende afgrænsninger

Som tidligere nævnt var sigtet med *Vejledende Læsetest for Voksne*, at testen skulle kunne bruges til at afdække aspekter af voksnes læse- og sprogfærdigheder med henblik på at bidrage til besvarelse af følgende spørgsmål:

1. Kan det anbefales, at den voksne deltager i et læseundervisningstilbud?
2. Kan det anbefales, at den voksne i stedet henvises til et generelt sprogundervisningstilbud?
3. Kan det anbefales, at den voksne henvises til test for ordblindhed?

På baggrund af Center for Læseforsknings redegørelse for resultaterne af den beskrevne hovedafprøvning besluttede Undervisningsministeriet, at den endelige udgave af *Vejledende Læsetest for Voksne* skulle indeholde følgende tre deltest:

1. Tekstlæsning: *Hvilket ord passer bedst?*
2. Ordforråd: *Hvilket billede passer til ordet?*
3. Ordlæsning: *Hvilket ord lyder som et rigtigt ord?*

Undervisningsministeriet fastsatte endvidere de afgrænsninger, som i den senere udsendte vejledning om brug af testen udgør grundlaget for vejledningen af de voksne. Disse afgrænsninger fremgår af nedenstående skema, som er hentet fra den ministerielle vejledning.²⁸

Deltest	Antal point	Vejledning
Deltest 1 <i>Hvilket ord passer bedst?</i> (Tekstlæsning)	0-30	Den voksne kan vejledes til at deltage i et undervisningstilbud på niveau med FVU-læsning, med mindre testresultaterne på deltest 2 eller 3 indikerer, at et sådant tilbud ikke er det rette.
	31-41	Det skønnes, at den voksne har relativt gode læsefærdigheder og kan vejledes til at deltage i et undervisningstilbud på et højere niveau end FVU-læsning.
Deltest 2 <i>Hvilket billede passer til ordet?</i> (Ordforråd)	0-15	Det skønnes, at den voksne har et relativt begrænset dansk ordforråd og kan vejledes til at deltage i et sprogundervisningstilbud snarere end et læseundervisningstilbud som FVU-læsning.
	16-37	Den voksne kan vejledes til at deltage i et undervisningstilbud på niveau med FVU-læsning, med mindre testresultaterne på deltest 1 eller 3 indikerer, at et sådant tilbud ikke er det rette.
Deltest 3 <i>Hvilket ord lyder som et rigtigt ord?</i> (Ordlæsning)	0-10	Den voksne kan eventuelt henvises til test for ordblindhed, specielt hvis han eller hun har oplevet vanskeligheder med at tilegne sig læse- og stavefærdigheder på sit modersmål (eller det sprog, som han eller hun først har lært at læse).
	11-38	Den voksne kan vejledes til at deltage i et undervisningstilbud på niveau med FVU-læsning, med mindre testresultaterne på deltest 1 eller 2 eller andre oplysninger indikerer, at et sådant tilbud ikke er det rette.

Tabel 13. Oversigt over vejledning på baggrund af deltageres resultater på *Vejledende Læsetest for Voksne*.

²⁸ Undervisningsministeriet (2007). *Vejledning om brug af Vejledende Læsetest for Voksne - til anvendelse i FVU og AMU*. København: Undervisningsministeriet.

For eksempler på vejledning på basis af voksnes resultater henvises der til Undervisningsministeriets vejledning om brug af testen.

Som tidligere anført påtager Center for Læseforskning sig ikke noget ansvar for de i skemaet anførte afgrænsninger. Centret har kun haft til opgave at behandle og fremlægge resultaterne af afprøvningen for derigennem at give Undervisningsministeriet grundlag for at træffe den politiske beslutning om grænsernes placering.

6. Udvikling og afprøvning af test i it-version

6.1. Materialer

6.1.1. *Vejledende Læsetest for Voksne i it-format*

På basis af den afprøvede papirversion af *Vejledende Læsetest for Voksne* blev der i løbet af sommeren og efteråret 2007 udviklet en it-version af testen. Den it-baserede udgave af testen bestod af følgende deltest:

- Deltest 1 af tekstillæsning: *Hvilket ord passer bedst?* (nyudviklet cloze-test)
- Deltest 2 af ordforråd: *Hvilket billede passer til ordet?* (revideret udgave af den it-baserede test *O3-Ordforråd* fra visitationstesten til ordblindeundervisning for voksne)
- Deltest 3 af ordlæsning: *Hvilket ord lyder som et rigtigt ord?* (identisk med deltest *O1-Ordlæsning* fra det it-baserede visitationsmateriale til ordblindeundervisning for voksne, bortset fra ny overskrift og ny indtaling).

6.1.2. Test af it-færdigheder

I tilknytning til it-versionen af *Vejledende Læsetest for Voksne* blev der udviklet en test af basale it-færdigheder, hvor deltagerne blandt andet skal demonstrere, at de kan bruge en mus til at markere det rigtige svar og en rulleboks til at bevæge sig op og ned på en skærmside. Testen kan gennemføres på et par minutter. Hensigten med denne test er at give testlederen mulighed for at afgøre, om en given deltager skal kunne tage testen i it-version, eller om it-færdighederne er så ringe, at den pågældende bør tage testen i papirversion.

6.1.3. Spørgeskema

I forbindelse med afprøvningen af de it-baserede test blev deltagerne stillet en række skriftlige spørgsmål, som blev læst op af testlederen og gennemgået med deltagerne. Deltagerne blev blandt andet bedt om at oplyse, hvilket sprog de nu talte bedst, og hvilket sprog de talte mest som børn.²⁹

6.2. Deltagere

94 deltagere i FVU-læsning medvirkede i afprøvningen af it-versionen af *Vejledende Læsetest for Voksne*. Deltagerne gik til FVU på følgende institutioner: AOF Ålborg, Voksenskolen i Albertslund, VUC København, VUC Køge, VUC Vestegnen og VUC Århus. 30 af de i alt 94 deltagere havde forud for afprøvningen gennemført papirversionen af *Vejledende Læsetest for Voksne*, idet de i forbindelse med optagelse til FVU-læsning af en vejleder eller lærer var blevet testet med den af Undervisningsministeriet udsendte papirversion.

²⁹ Ordet ”modersmål” blev ikke anvendt i spørgeskemaet, da erfaringer fra pilotafprøvningen af papirtesten viste, at mange med udenlandsk baggrund ikke forstod dette ord og derfor ofte fejlagtigt oplyste, at dansk var deres modersmål.

6.3. Fremgangsmåde

Deltagerne blev rekrutteret til afprøvningen gennem ledere og lærere på undervisningssteder med FVU-hold. Disse blev kontaktet forud for afprøvningen, informeret om projektet og opfordret til at spørge deltagerne, om de ville medvirke.

Afprøvningen af de it-baserede test fandt sted i perioden 21.-30. november 2007. For at sikre ensartethed i afprøvningen blev den foretaget af seks medarbejdere ved Center for Læseforskning. Disse medarbejdere blev informeret om projektet og testmaterialer og fik udførlige instruktioner i, hvordan de skulle gennemføre testforløbet.

Deltagerne blev testet i grupper på max. 4 personer. Deltagerne sad ved hver deres computer med hovedtelefoner på. Alle deltagerne gennemførte først testen af it-færdigheder og derefter deltest 1, 2 og 3 i *Vejledende Læsetest for Voksne*. I afprøvningen blev deltagerne således bedt om at gå videre til *Vejledende Læsetest for Voksne*, uanset hvordan de klarede it-færdighedstesten. Det blev noteret, om deltagerne klarede testen af it-færdigheder eller ej. Efter gennemførslen af testen blev deltagerens resultater udskrevet og gemt på et USB-stik til brug for senere analyser.

For de deltagere, der tidligere havde gennemført *Vejledende Læsetest for Voksne* i papirversion, blev testresultaterne herfra fremskaffet med assistance fra undervisningsstedernes lærere og ledere.

6.4. Resultater

6.4.1. Deltestenes pålidelighed

Tabel 14 nedenfor viser for hver af de tre it-baserede deltest antallet af items og homogeniteten (vurderet ved Cronbachs alfa). Testene havde generelt en høj opgavehomogenitet.

It-baseret deltest	Antal items	Opgavehomogenitet
1. Tekstlæsning <i>Hvilket ord passer bedst?</i>	41	0,96
2. Ordforråd: <i>Hvilket billede passer til ordet?</i>	37	0,89
3. Ordlæsning vha. lydligt baseret afkodningsstrategi: <i>Hvilket ord lyder som et rigtigt ord?</i>	38	0,95

Tabel 14. Mål for opgavehomogenitet for de enkelte deltest i it-versionen af *Vejledende Læsetest for Voksne*.

30 af de i alt 94 afprøvningsdeltagere havde tidligere gennemført papir-versionen af testen, idet de forud for optagelse til FVU-læsning af en vejleder eller lærer var blevet testet med den af Undervisningsministeriet udsendte papirversion af *Vejledende Læsetest for Voksne*. Hvis den samme test tages to gange af de samme personer, kan man forvente høje korrelationer mellem resultaterne fra hhv. første og anden testgang. Som det fremgår af tabel 15, var der imidlertid ikke nogen særlig stærk korrelation mellem deltagerens scores på de to forskellige versioner af testen af ordforråd ($r = 0,59$).

Deltest	Korrelation	Signifikans-niveau
1. It-test af tekstlæsning & papirtest af tekstlæsning	0,88	0,000
2. It-test af ordforråd & papirtest af ordforråd	0,59	0,001
3. It-test af ordlæsning & papirtest af ordlæsning	0,71	0,000

Tabel 15. Korrelationer mellem resultater på hhv. it-versionen og papirversion af de enkelte deltest. Alle korrelationer er signifikante ($p < 0,01$).

Korrelationen mellem resultaterne på de to udgaver af ordforrådstesten var dog væsentligt højere ($r = 0,78$), hvis man udelukkende inkluderede testresultater fra de deltagere, der havde klaret den indledende it-færdighedstest. Som det vil fremgå af afsnit 6.4.6, viste deltageres resultater på it-færdighedstesten sig generelt at spille en vigtig rolle for fortolkningen af resultaterne på de it-baserede deltest.

6.4.2. Deltagere

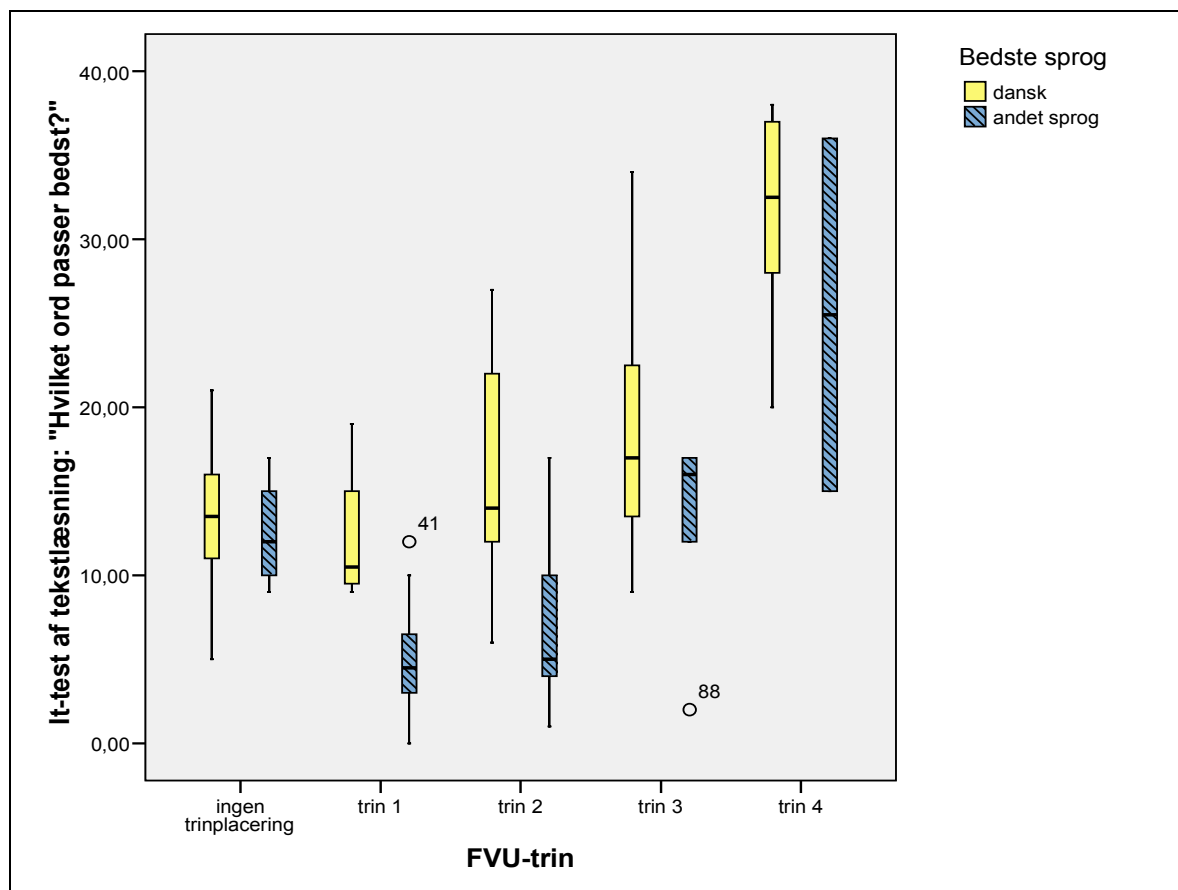
Tabel 16 giver en oversigt over fordelingen af afprøvningsdeltagerne på de forskellige trin (trin 1, 2, 3 eller 4), hvor sådanne oplysninger var tilgængelige. Oplysningerne om FVU-deltageres trinplacering blev indhentet via holdenes undervisere. I nogle tilfælde forelå der ingen oplysninger om deltageres trinplacering, og disse deltagere er derfor rubriceret under "FVU ingen trinplacering". Af tabellen fremgår det endvidere, hvor mange af deltagerne der havde dansk som henholdsvis bedste sprog og andetsprog. Som det ses, var der ved afprøvnningen af it-versionen af *Vejledende Læsetest for Voksne* en betydelig overvægt af FVU-deltagere med dansk som andetsprog.

FVU-læsning	Alle FVU-deltagere	FVU-deltagere med dansk som bedste sprog	FVU-deltagere med dansk som andetsprog
FVU-læsning samlet	94	38	56
FVU ingen trinplacering	22	11	11
FVU trin 1	24	4	20
FVU trin 2	25	9	16
FVU trin 3	15	8	7
FVU trin 4	8	6	2

Tabel 16. Antal afprøvningsdeltagere i FVU-læsning med dansk som hhv. bedste sprog og andetsprog

6.4.3. Resultater af afprøvningen af it-versionen af deltest 1: *Hvilket ord passer bedst?*

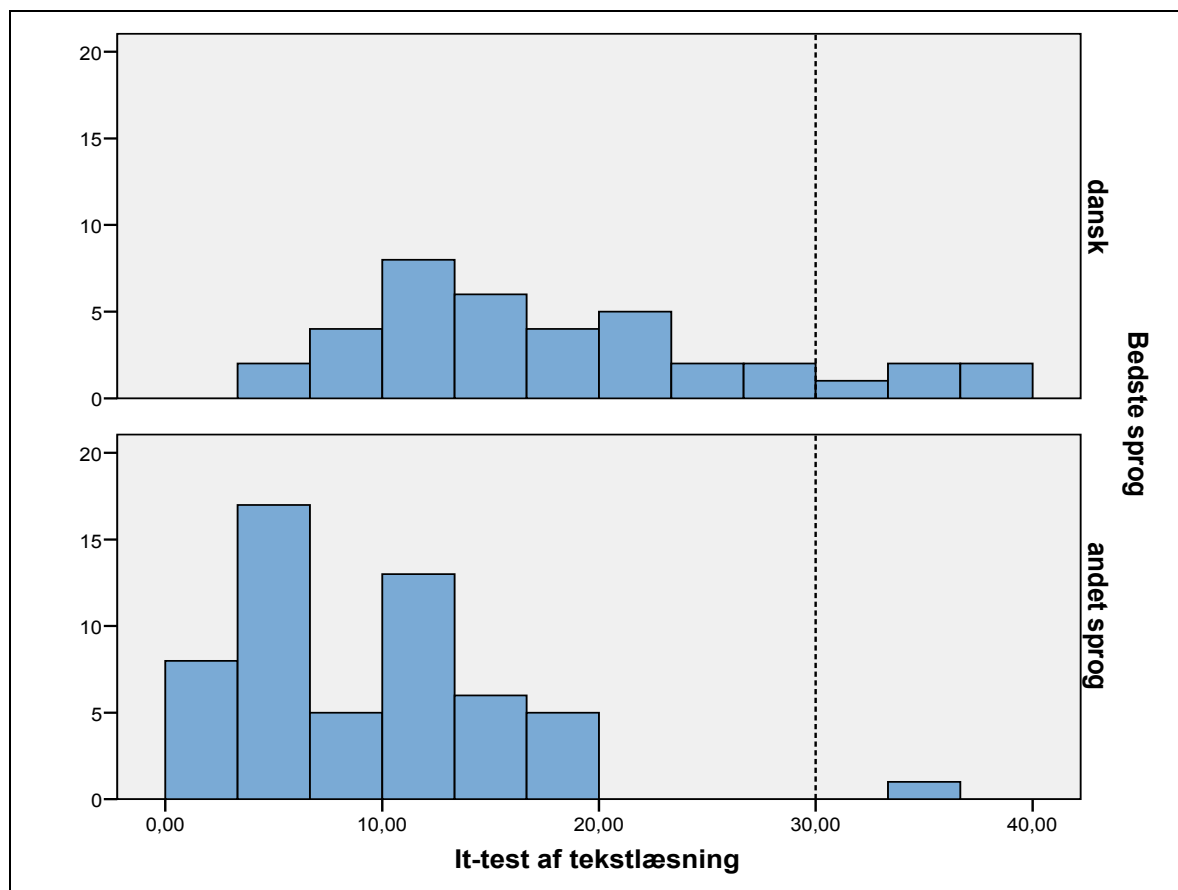
Figur 9 nedenfor viser, hvordan de i alt 94 afprøvningsdeltagere klarede sig på it-versionen af deltest 1 af tekstillæsning (*Hvilket ord passer bedst?*). Deltagerne er opdelt efter deres trinplacering i FVU-læsning, og for hvert af trinnene er deltagerne inddelt i forhold til, om deres bedste sprog er dansk eller et andet sprog.

Figur 9. Resultater af it-version af test af tekstillæsning blandt FVU-deltagere på forskellige trin.

Som det fremgår af figur 9, klarede FVU-deltagerne med dansk som bedste sprog gennemgående den it-baserede test af tekstillæsning bedre end deltagerne med dansk som andetsprog. Endvidere ses det, at deltagerne på de øvre FVU-trin gennemsnitligt præsterede højere end deltagerne på de nedre trin. Disse tendenser er ikke overraskende og svarer til dem, der viste sig ved afprøvningen af papirudgaven af *Hvilket ord passer bedst?* (jf. fx figur 2 på side 21).

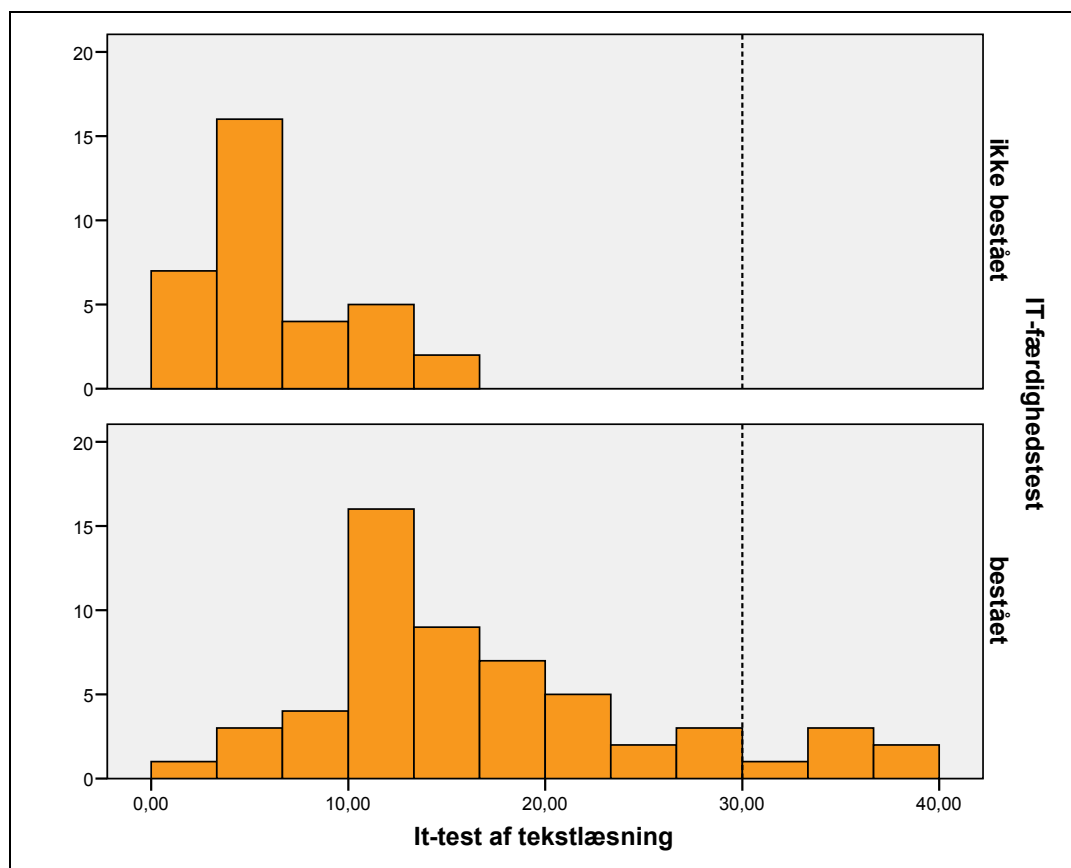
Som det fremgår af Undervisningsministeriets vejledning om brug af *Vejledende Læsetest for Voksne*³⁰ og af kapitel 5 i denne rapport, fastsatte ministeriet på basis af resultaterne af afprøvningen af papirversionen af *Hvilket ord passer bedst?* en vejledende øvre grænseværdi på 30. Hvis denne øvre grænse uden videre overføres til it-versionen af testen, ville en mindre del af FVU-deltagerne i afprøvningen af it-testen placere sig så højt, at de ikke ville blive anbefalet at deltage i FVU (jf. figur 10 nedenfor). I afprøvningen opnåede 4 dansksprogede deltagere samt én andetsproget deltager mere end 30 point på it-versionen af *Hvilket ord passer bedst?*.

Figur 10. Resultater af it-version af test af tekstlæsning blandt FVU-deltagere fordelt efter sproglig baggrund. Den stiplede linje markerer den af Undervisningsministeriet fastlagte vejledende afgrænsning.

³⁰ Undervisningsministeriet (2007). *Vejledning om brug af Vejledende Læsetest for Voksne - til anvendelse i FVU og AMU*. København: Undervisningsministeriet.

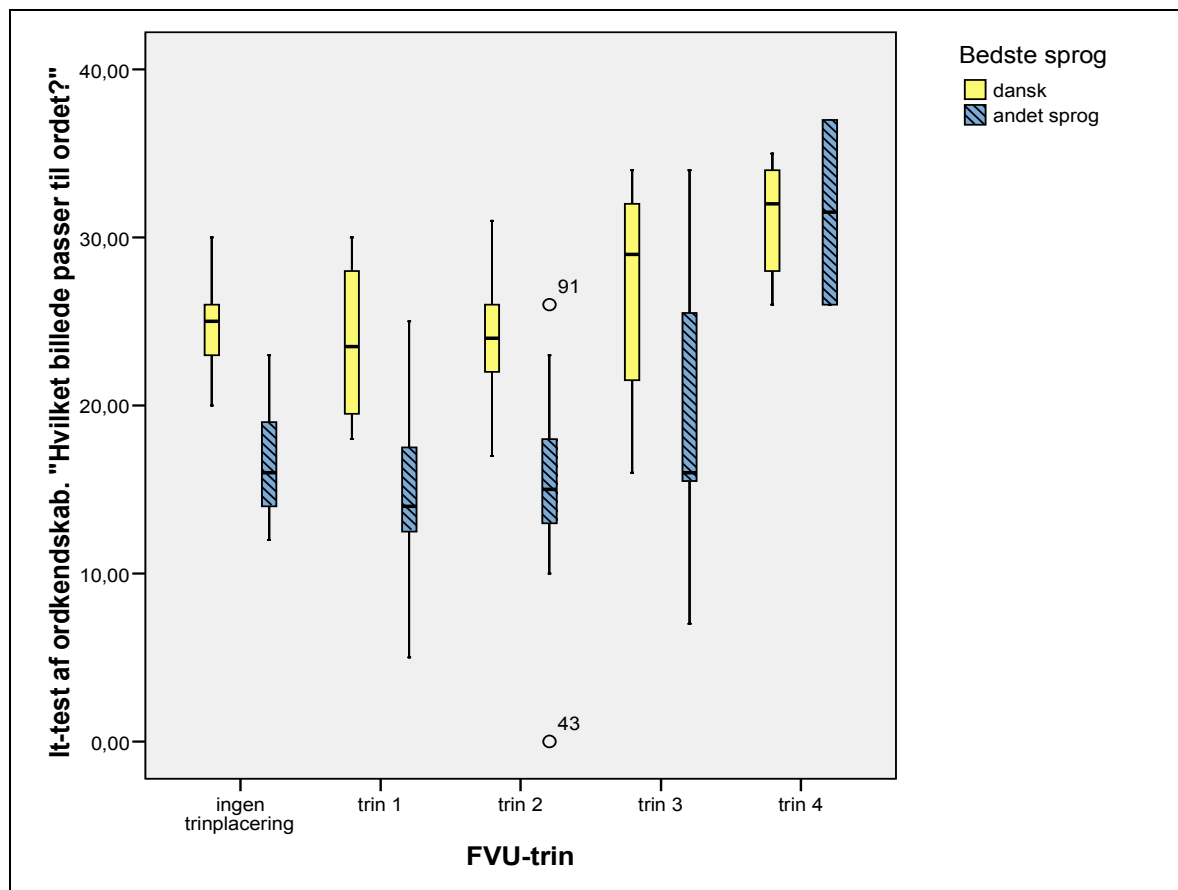
Som tidligere nævnt gennemførte alle deltagerne testen af it-færdigheder, inden de uanset udfaldet gik videre til it-versionen af *Vejledende Læsetest for Voksne*. Figur 11 viser, hvordan de deltagere, der *ikke* klarede ("bestod") den indledende it-færdighedstest, præsterede på it-versionen af deltest 1, i forhold til de deltagere, der klarede ("bestod") it-færdighedstesten. Som det fremgår af figuren, havde alle deltagere med over 30 point på den it-baserede test af tekstlæsning klaret den indledende it-færdighedstest.

Figur 11. Resultater af it-version af test af tekstlæsning blandt FVU-deltagere fordelt efter, hvorvidt de har klaret ("bestået") den indledende it-færdighedstest eller ej. Den stiplede linje markerer den af Undervisningsministeriet fastlagte vejledende afgrænsning.

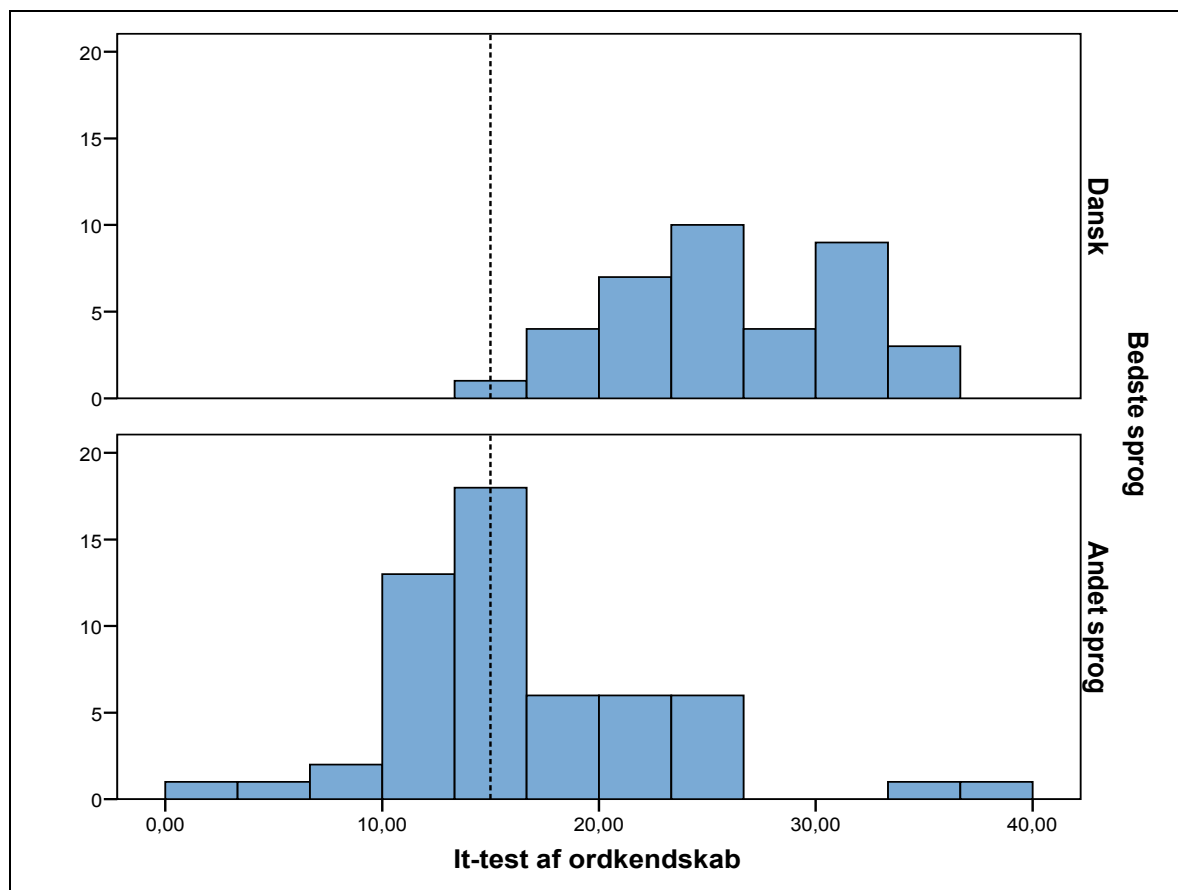
6.4.4. Resultater af afprøvningen af it-versionen af deltest 2: *Ordforråd*

Figur 12 viser, hvordan afprøvningsdeltagerne på de forskellige FVU-trin klarede sig på it-versionen af deltest 2 af ordforråd (*Hvilket billede passer til ordet?*). For hvert af trinnene er deltagerne inddelt i forhold til, om deres bedste sprog er dansk eller et andet sprog.

Figur 12. Resultater af it-version af test af ordforråd blandt FVU-deltagere på forskellige trin.

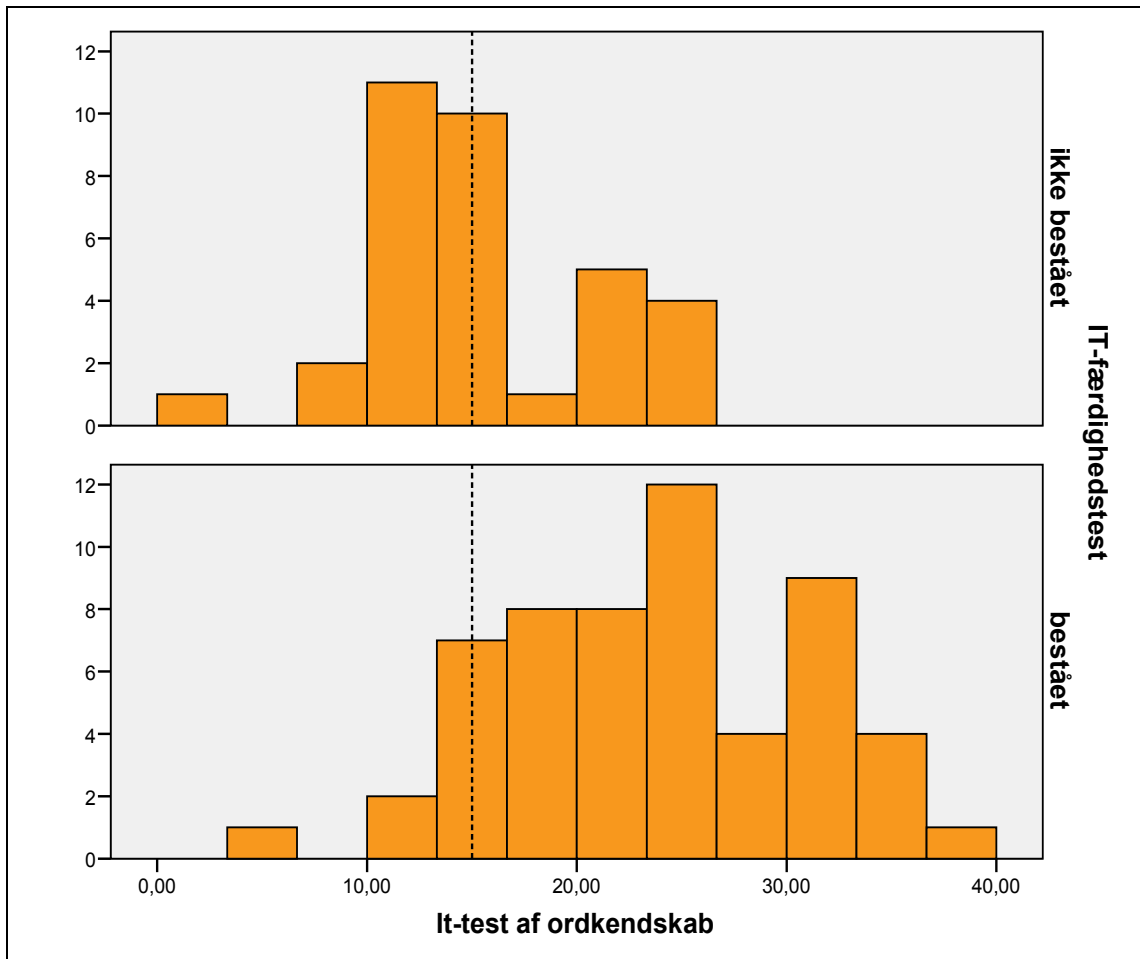
Undervisningsministeriet fastsatte på basis af resultaterne af afprøvningen af papirversionen af testen af ordforråd (*Hvilket billede passer til ordet?*) en vejledende nedre afgrænsning svarende til scoren 15.³¹ Hvis denne afgrænsning uden videre overføres til den it-baserede version af testen, ville en del af afprøvningsdeltagerne med dansk som andetsprog ligge under grænsen (jf. figur 13 nedenfor). I afprøvningen opnåede 27 af de i alt 56 andetsprogede FVU-deltagere således 15 point eller derunder på it-versionen af deltest 2.

Figur 13. Resultater af it-version af test af ordforråd blandt FVU-deltagere fordelt efter sproglig baggrund. Den stiplede linje markerer den af Undervisningsministeriet fastlagte vejledende afgrænsning.

³¹ Undervisningsministeriet (2007). *Vejledning om brug af Vejledende Læsetest for Voksne - til anvendelse i FVU og AMU*. København: Undervisningsministeriet.

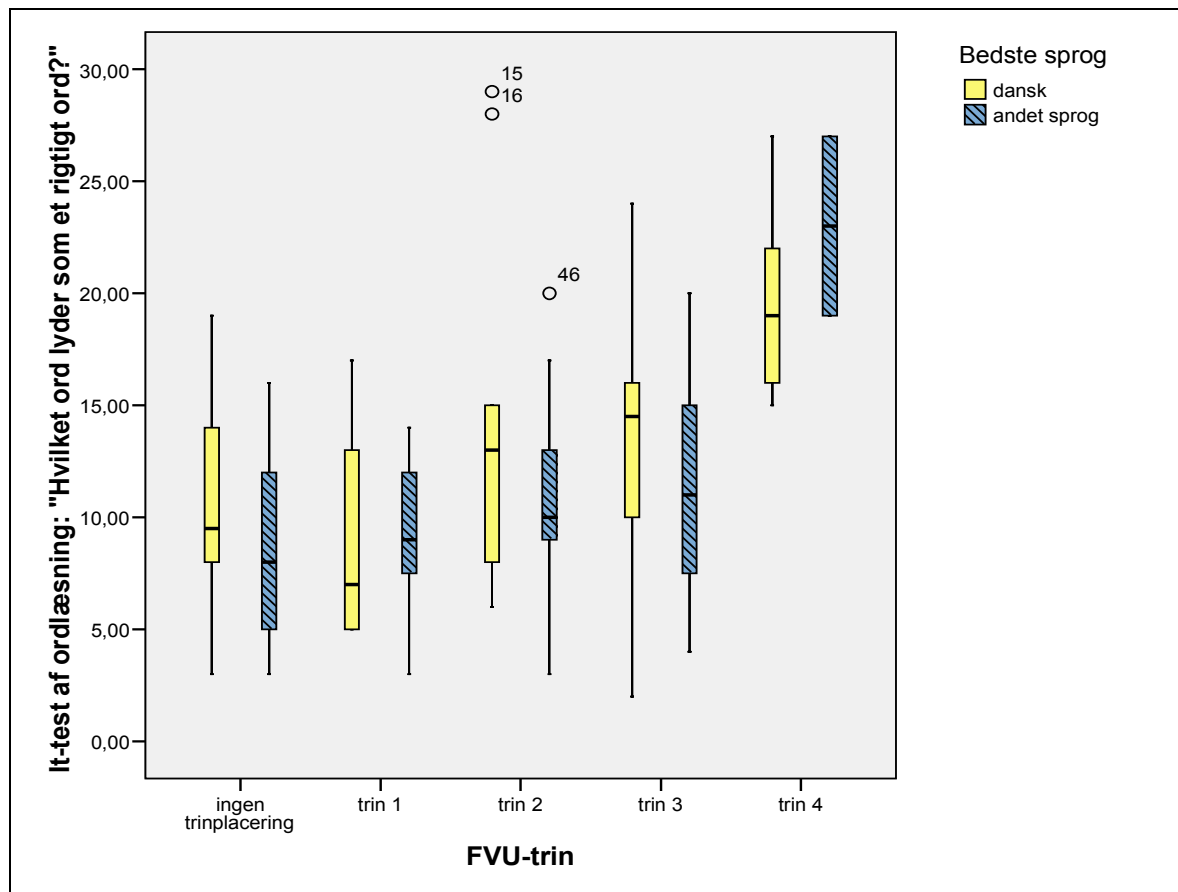
Figur 14 viser, hvordan de deltagere, der *ikke* klarede ("bestod") den indledende it-færdighedstest, præsterede på it-versionen af deltest 2, i forhold til de deltagere, der klarede ("bestod") it-færdighedstesten. Som det fremgår af figuren, havde en relativt stor del af deltagerne med 15 point eller derunder på den it-baserede test af ordforråd ikke klaret den indledende it-færdighedstest.

Figur 14. Resultater af it-version af test af ordforråd blandt FVU-deltagere fordelt efter, hvorvidt de har klaret ("bestået") den indledende it-færdighedstest eller ej. Den stiplede linje markerer den af Undervisningsministeriet fastlagte vejledende afgrænsning.

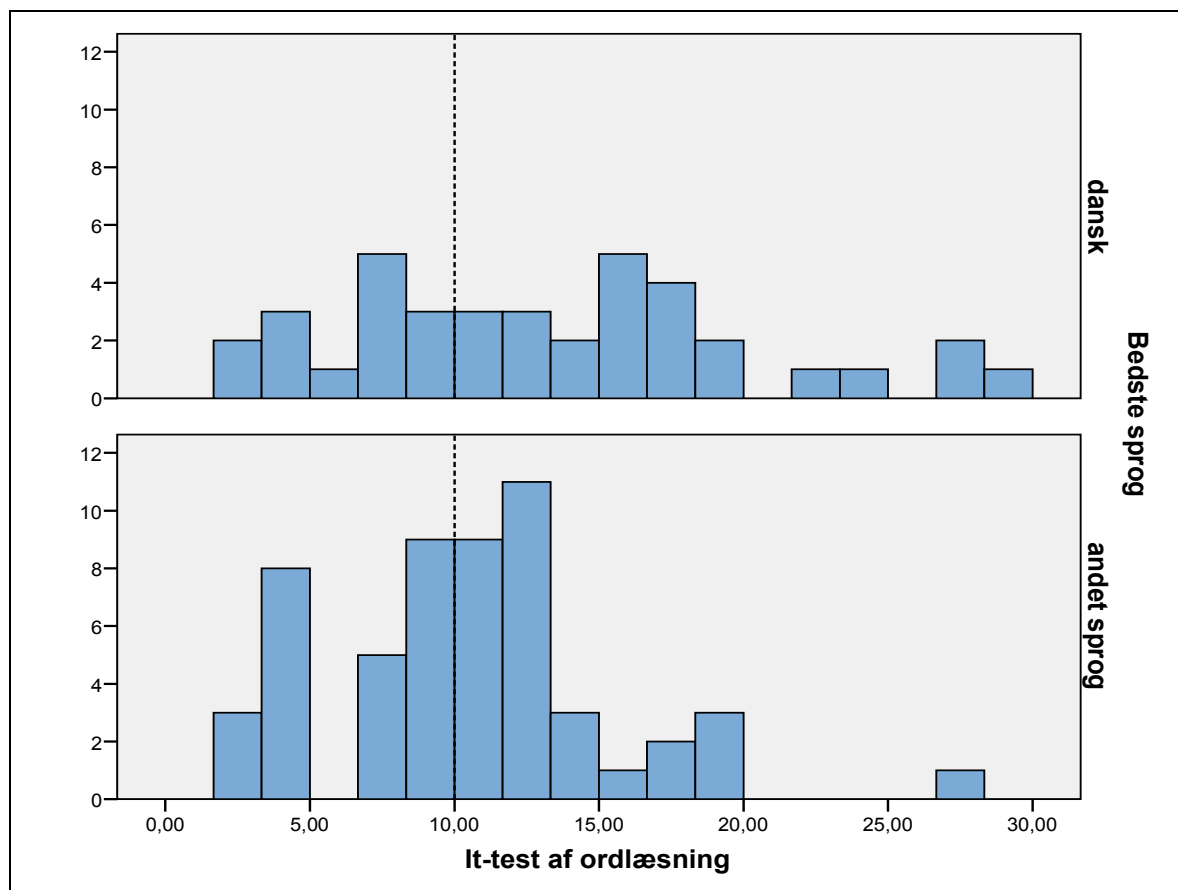
6.3.5. Resultater af afprøvningen af it-versionen af deltest 3: *Ordlæsning*

Figuren nedenfor viser, hvordan afprøvningsdeltagerne på de forskellige FVU-trin klarede sig på it-versionen af deltest 2 af ordlæsning (*Hvilket ord lyder som et rigtigt ord?*). For hvert af trinnene er deltagerne inddelt i forhold til, om deres bedste sprog er dansk eller et andet sprog.

Figur 15. Resultater af it-version af test af ordlæsning blandt FVU-deltagere fordelt efter trin og sproglig baggrund.

Undervisningsministeriet fastsatte på basis af resultaterne af afprøvningen af papirversionen af testen af ordlæsning en vejledende nedre afgrænsning svarende til scoren 10.³² Hvis denne grænse uden videre overføres til it-versionen, ville en relativt stor del af de nuværende FVU-deltagere ligge under grænsen (jf. figur 16 nedenfor). I afprøvningen opnåede 15 af de i alt 38 dansksprogede FVU-deltagere 10 point eller derunder på it-versionen af deltest 3. Blandt de i alt 56 andetsprogede deltagere placerede de 22 sig under grænsen.³³

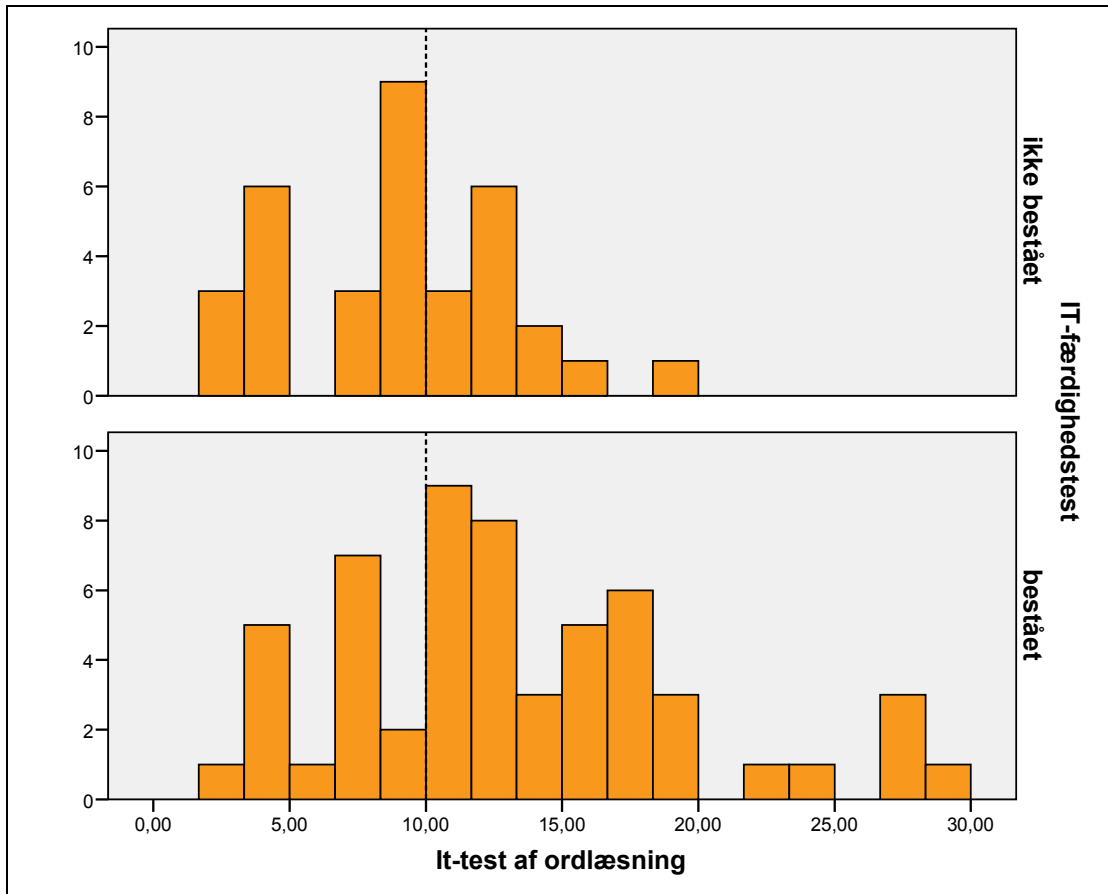

Figur 16. Resultater af it-version af test af ordlæsning blandt FVU-deltagere fordelt efter sproglig baggrund. Den stiplede linje markerer den af Undervisningsministeriet fastlagte vejledende grænseværdi.

³² Undervisningsministeriet (2007). *Vejledning om brug af Vejledende Læsetest for Voksne - til anvendelse i FVU og AMU*. København: Undervisningsministeriet.

³³ Grænsen har for det meste ingen praktisk betydning for de andetsprogede deltagere, da de som udgangspunkt ifølge vejledningen kun skal henvises til ordblindeundervisning, hvis de har haft vanskeligheder med at lære at læse og stave på deres modersmål (eller det sprog, de først har lært at læse).

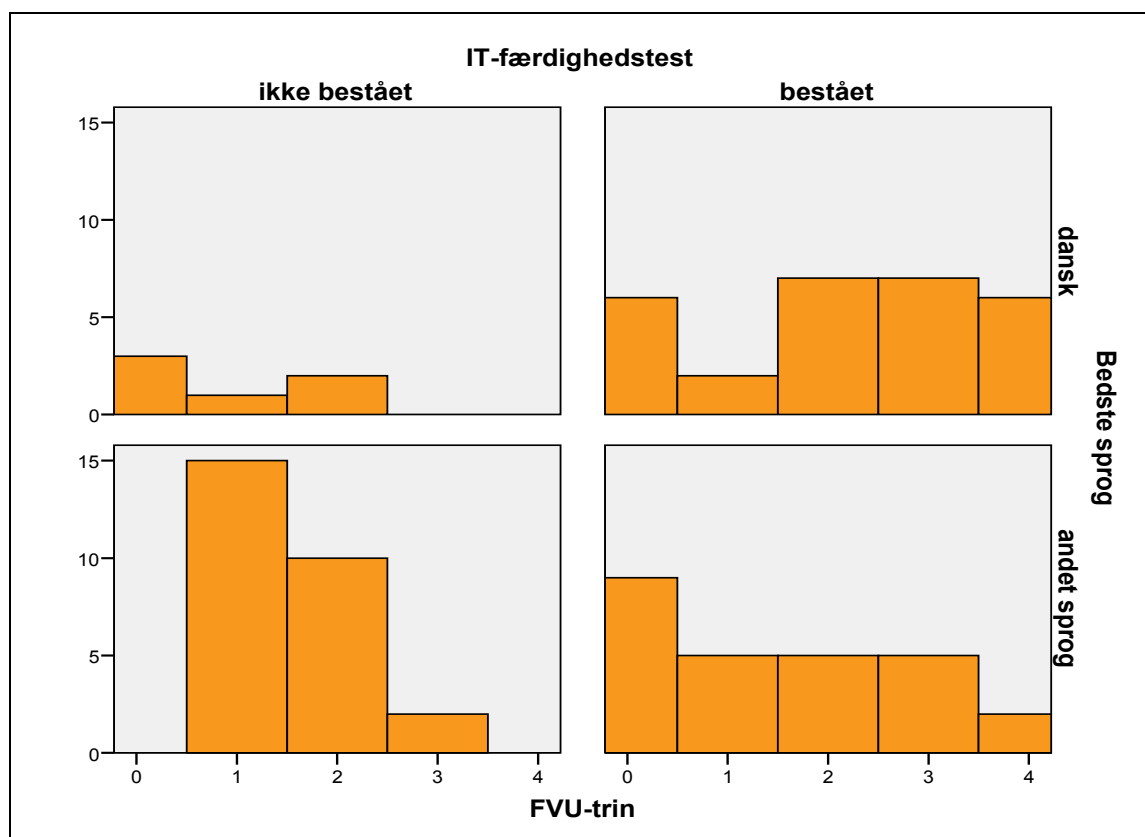
Figur 17 viser, hvordan de deltagere, der *ikke* klarede ("bestod") den indledende it-færdighedstest præsterede på it-versionen af deltest 3, i forhold til de deltagere, der klarede ("bestod") it-færdighedstesten.

Figur 17. Resultater af it-version af test af ordlæsning blandt FVU-deltagere fordelt efter, hvorvidt de har klaret ("bestået") den indledende it-færdighedstest eller ej. Den stiplede linje markerer den af Undervisningsministeriet fastlagte vejledende afgrænsning.

6.4.5. Resultater af afprøvningen af test af it-færdigheder

Figur 18 nedenfor viser, hvordan afprøvningsdeltagerne på de forskellige FVU-trin klarede sig på testen af it-færdigheder. For hvert af trinnene er deltagerne inddelt i forhold til, om de har klaret ("bestået") it-færdighedstesten eller ej, og om deres bedste sprog er dansk eller et andet sprog. Som det fremgår af figuren, har en relativt stor del af deltagerne med dansk som andetsprog (28 ud af 56) ikke klaret it-færdighedstesten, mens dette kun var tilfældet for en mindre del af deltagerne med dansk som bedste sprog (6 ud af 38).

Figur 18. Resultater af test af it-færdigheder blandt FVU-deltagere.

Deltagerne er inddelt i forhold til, om de har klaret ("bestået") it-færdighedstesten eller ej, om deres bedste sprog er dansk eller et andet sprog, og hvilket FVU-trin de er placeret på.

6.4.6. Sammenligning af deltagerresultater på hhv. it- og papirversion af *Vejledende Læsetest for Voksne*

Som tidligere nævnt forelå der for 30 af de i alt 94 afprøvningsdeltageres resultater på *Vejledende Læsetest for Voksne* i både it- og papirversion. I det følgende sammenholdes disse deltageres resultater på de to versioner af deltestene med henblik på at undersøge, om Undervisningsministeriets afgrænsninger uden videre kan overføres fra papirversionen til it-versionen.

Hvis den samme test tages to gange af de samme personer, vil man som udgangspunkt forvente, at deltagerne gennemsnitligt klarer sig bedre anden gang end første gang, idet deltagerne anden gang er bekendte med testformatet. Dette var imidlertid ikke tilfældet i denne undersøgelse. Som tabel 17

viser, klarede deltagerne sig faktisk gennemsnitligt *ringere* på alle tre deltest i it-versionen end i papirversionen.

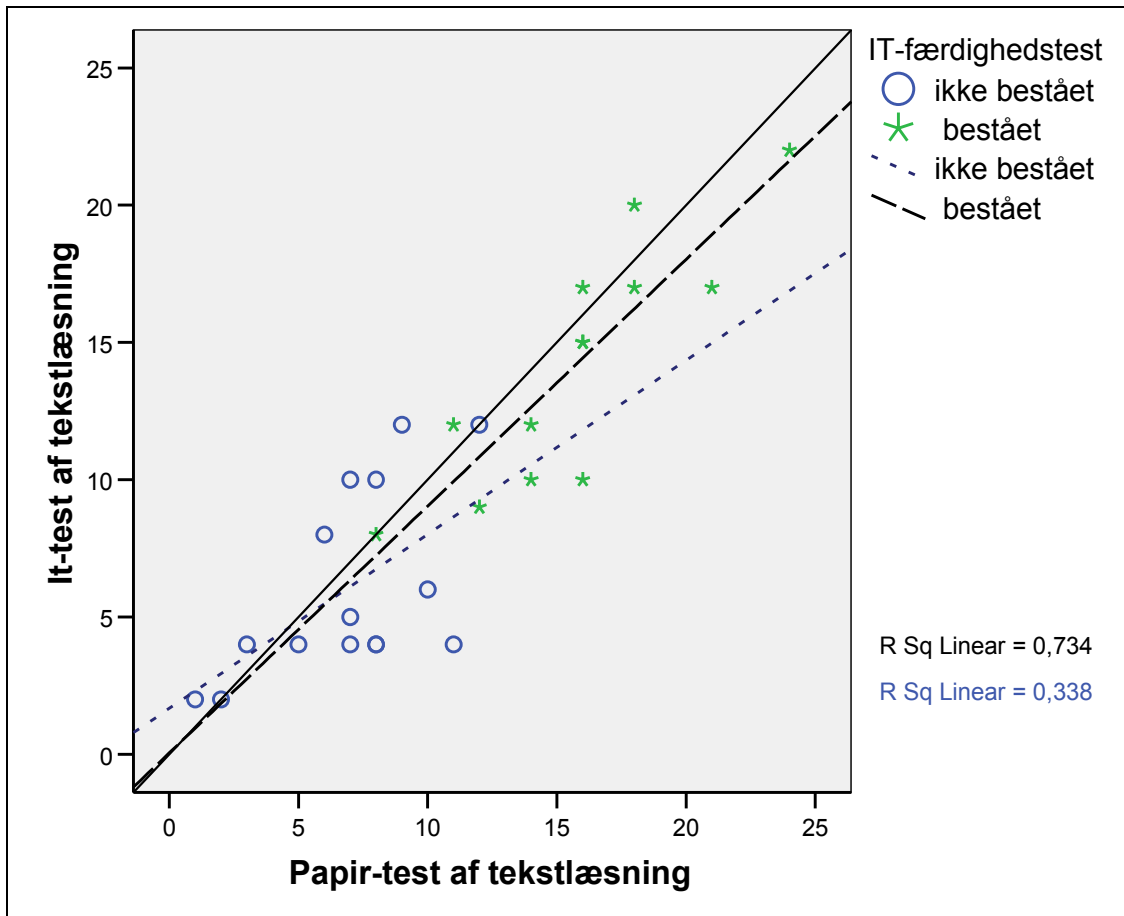
Deltest	Gennemsnit	Standard-afvigelse
Deltest 1: Papirtest af tekstlæsning It-test af tekstlæsning	11,23 10,30	5,59 5,74
Deltest 2: Papirtest af ordforråd It-test af ordforråd	20,40 18,20	5,36 6,93
Deltest 3: Papirtest af ordlæsning It-test af ordlæsning	11,60 11,13	5,53 4,34

Tabel 17. Gennemsnit og standardafvigelser for hhv. it-versionen og papirversionen af de enkelte deltest.

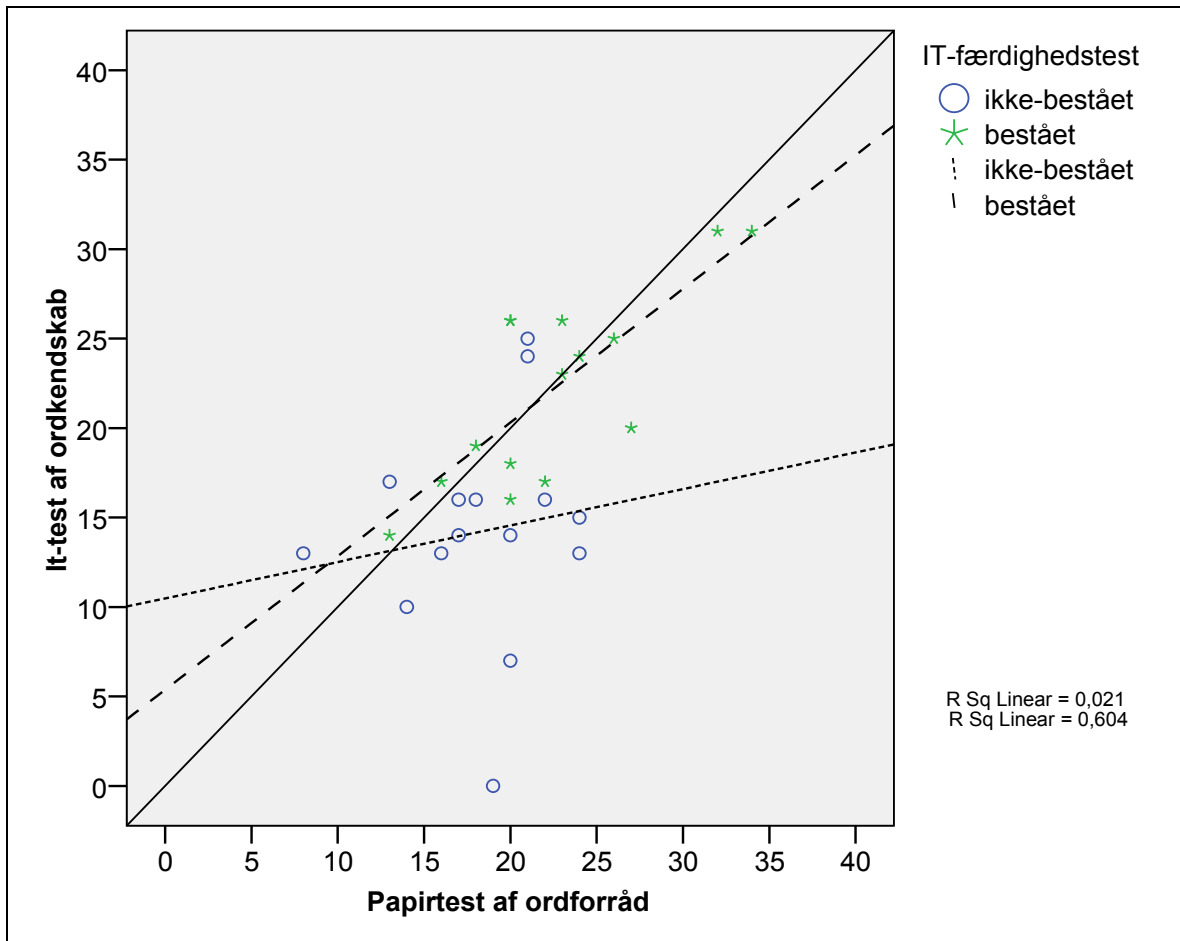
En sandsynlig forklaring på, at deltagerne gennemsnitligt klarede sig ringere på it-versionen af deltestene, er, at nogle af deltagerne blev hæmmet af at skulle løse opgaverne på computer. I afprøvningen indgik der som nævnt en test af it-færdigheder, hvor deltagerne blandt andet skulle demonstrere, at de kunne bruge en mus til markere det rigtige svar og bruge en rulleboks til at bevæge sig op og ned på skærmen. Nedenfor gives der en nærmere analyse af forholdet mellem deltageres it-færdigheder og deres resultater på deltestene i de forskellige udgaver af *Vejledende Læsetest for Voksne*.

En t-test for korrelerede data viste, at der for gruppen af deltagere, der havde klaret it-færdighedstesten, *ikke* var signifikante forskelle mellem resultaterne på hhv. papirversionen og it-versionen af de tre deltest: tekstlæsning ($t=-1,48$; $df=14$; $p=0,16$), ordforråd ($t=-0,35$; $df=14$; $p=0,73$), ordlæsning ($t=-1,47$; $df=14$; $p=0,16$).

Figur 19, 20 og 21 nedenfor viser resultaterne for de deltagere, der havde gennemført *Vejledende Læsetest for Voksne* i både papirversion og it-version. Af figur 19 og 20 fremgår det, at der er en meget fin korrelation mellem de to udgaver af deltestene af hhv. *tekstlæsning* og *ordforråd* for de deltagere, der havde klaret ("bestået") it-færdighedstesten. Derimod er korrelationerne ikke så pæne for de deltagere, der *ikke* havde klaret it-færdighedstesten. Regressionslinjerne for dem, der har klaret it-færdighedstesten, ligger tæt ved linjen $x = y$, og punkterne fordeler sig pænt omkring linjerne. Dette indikerer, at de to udgaver af testene af hhv. *tekstlæsning* og *ordforråd* er lige svære. Derimod ligger regressionslinjerne for dem, der *ikke* har bestået it-færdighedstesten, et stykke under $x = y$ -linjen. Som det fremgår af figur 19 og 20, opnåede mange af de deltagere, der ikke klarede it-færdighedstesten, færre point i it-versionen af deltestene af hhv. *tekstlæsning* og *ordforråd*, end de gjorde i papirversionen af disse deltest. En del af de afprøvningsdeltagere, som ikke klarede it-færdighedstesten, klarede sig dog godt på de it-baserede versioner af deltestene.

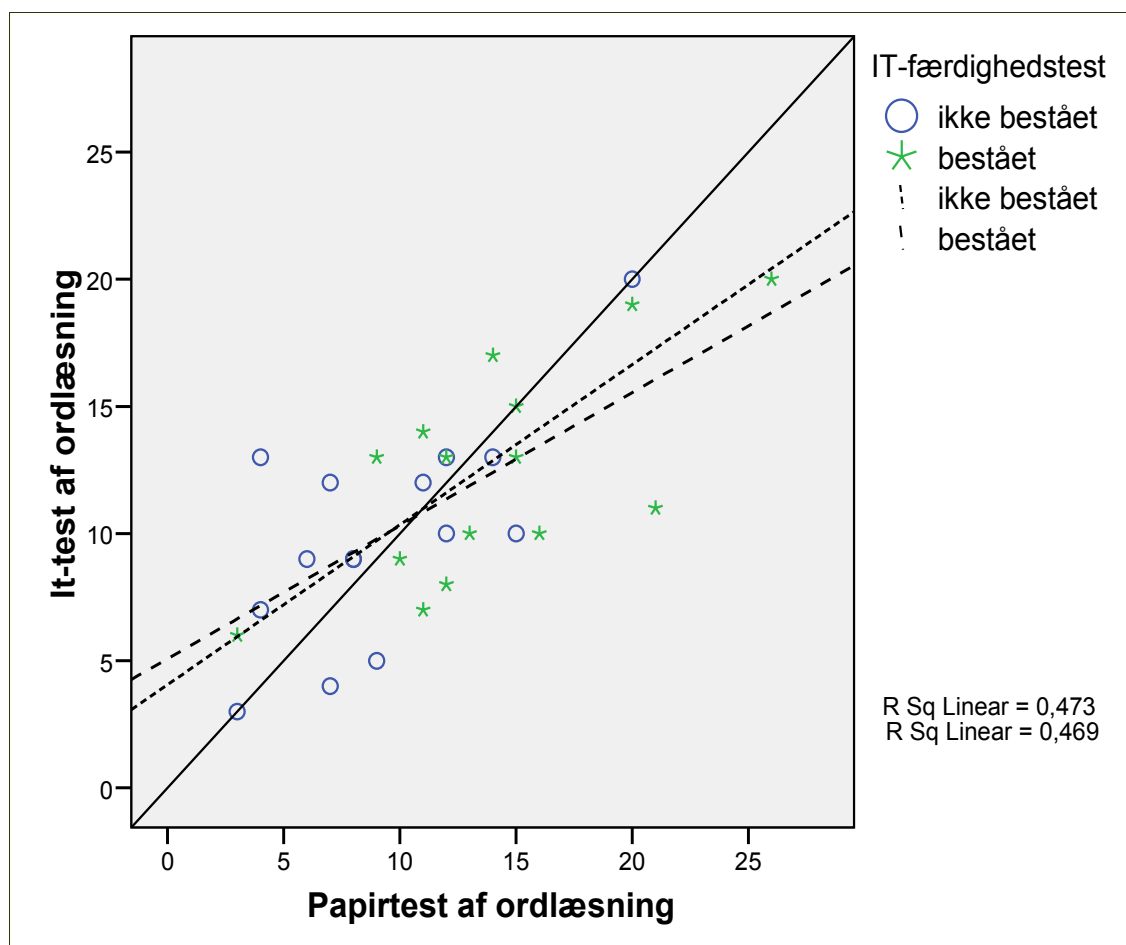

Figur 19. Sammenhænge mellem resultater af test af tekstlæsning i hhv. papirformat og it-format blandt deltagere, der har "bestået" hhv. ikke "bestået" testen af it-færdigheder.

Figur 20. Sammenhænge mellem resultater af test af ordforråd i hhv. papirformat og it-format blandt deltagere, der har "bestået" hhv. ikke "bestået" testen af it-færdigheder.

Som det fremgår af figur 21 nedenfor, var der på testen af ordlæsning (deltest 3) ikke så store uoverensstemmelser mellem deltagerens resultater på hhv. it-versionen og papirversionen. Dette kan muligvis skyldes, at deltagerne ved denne sidste deltest var blevet mere vant til it-formatet.

Figur 21. Sammenhænge mellem resultater af test af ordlæsning i hhv. papirformat og it-format blandt deltagere, der har "bestået" hhv. ikke "bestået" testen af it-færdigheder.

6.4.7. Konklusion vedr. sværhedsgraden af hhv. it- og papirversionen af Vejledende Læsetest for Voksne

På baggrund af resultaterne af de ovenfor beskrevne analyser kan det konkluderes, at it-versionen og papirversionen af *Vejledende Læsetest for Voksne* er lige vanskelige *under forudsætning af, at deltageren har klaret den indledende test af it-færdigheder*. Hvis deltageren derimod ikke har klaret it-færdighedstesten, kan man ikke sige noget med sikkerhed. Dette betyder i praksis, at de vejledende afgrænsninger, som Undervisningsministeriet i sommeren 2007 fastsatte til brug af papirudgaven af *Vejledende Læsetest for Voksne*, kan overføres til it-udgaven af testen. Det må dog understreges, at it-versionen af *Vejledende Læsetest for Voksne* kun bør benyttes, hvis deltageren har de nødvendige it-færdigheder. Ellers er der risiko for, at en deltager klarer sig dårligere på it-versionen af testen, end den pågældende ville have gjort, hvis papirversionen var blevet anvendt. Det må derfor anbefales, at en testleder kun lader en deltager gennemføre *Vejledende Læsetest for Voksne* i it-version, hvis den pågældende forinden har klaret testen af it-færdigheder.

Som nævnt præsterede en del af de afprøvningsdeltagere, som ikke klarede it-færdighedstesten, alligevel godt på den it-baserede version af *Vejledende Læsetest for Voksne*. Dette indikerer, at man eventuelt kunne nedsætte kravene til it-færdighederne lidt i en kommende it-færdighedstest. Men det ville kræve, at der blev udviklet en udvidet it-færdighedstest med en graduering af it-færdigheder, således at man i en ny undersøgelse kunne sammenholde voksnes resultater på den udvidede it-færdighedstest med deres resultater på begge udgaver af *Vejledende Læsetest for Voksne*. På denne baggrund kunne det fastlægges, hvilke opgaver der skulle indgå i en eventuel ny og lettere it-færdighedstest som grundlag for en vurdering af, hvorvidt en given deltager har tilstrækkelige it-færdigheder til at gennemføre *Vejledende Læsetest for Voksne* i it-version. Indtil videre kan den nuværende udgave af it-færdighedstesten anvendes.

7. Afsluttende overvejelser

Undervisningsministeriet besluttede som nævnt i kapitel 5 på baggrund af resultaterne af den beskrevne hovedafprøvning, at den endelige udgave af *Vejledende Læsetest for Voksne* skulle indeholde disse tre deltest:

1. Tekstlæsning: *Hvilket ord passer bedst?*
2. Ordforråd: *Hvilket billede passer til ordet?*
3. Ordlæsning: *Hvilket ord lyder som et rigtigt ord?*

En af konsekvenserne af denne beslutning er, at der nu eksisterer et ret omfattende overlap mellem indholdet af *Vejledende Læsetest for Voksne* og den obligatoriske visitationstest til ordblindeundervisningen (*O-testen*)³⁴. Således går en relativt stor del af opgaverne i ordforrådstesten i *O-testen* igen i *Vejledende Læsetest for Voksne*, og den samme test af ordlæsning indgår i både *Vejledende Læsetest for Voksne* og *O-testen*. Endvidere indgår den parallelle test *Find det der lyder som et ord* i det af Undervisningsministeriet anbefalede trinplaceringsmateriale til FVU-læsning³⁵. Voksne kan derfor inden for en kort tidsperiode risikere at blive testet tre gange med den ene eller anden udgave af den klassiske afkodningstest. Denne situation vil som nævnt i kapitel 4 kunne opstå, hvis en voksen først testes for ordblindhed med *O-testen* og opnår så høje resultater, at den pågældende ikke får adgang til ordblindeundervisningen. Hvis den voksne derefter i stedet ønsker at få adgang til FVU-læsning, vil han eller hun få den samme test igen i forbindelse med den obligatoriske test ved optagelse til FVU. Hvis den voksne derefter optages på FVU, vil han eller hun skulle trinplaceres og kan nu møde en tilsvarende test endnu engang. Dette virker ikke umiddelbart hensigtsmæssigt.

Det kunne være en fordel, hvis der fra centralt hold blev etableret en procedure, der sikrede, at voksne ikke skulle tage de samme test flere gange. En mulighed kunne være at sammensætte og afprøve et fælles testbatteri til brug for optagelse til både FVU-læsning og ordblindeundervisning. Et sådant testbatteri kunne foruden en revideret it-færdighedstest fx bestå af følgende materialer i både papir- og it-format:

1. Test af tekstlæsning: *Hvilket ord passer bedst?* fra *Vejledende Læsetest for Voksne*
2. Test af ordforråd: *Hvilket billede passer til ordet?* fra *Vejledende Læsetest for Voksne*
3. Test af ordlæsning: *O1-Ordlæsning* fra *O-testen*
4. Test af stavning: *O2-Stavning* fra *O-testen* eller stavetest fra SU-styrelsens SPS-screening³⁶.

Med et sådant testbatteri ville testforløbet tage lidt længere end en halv time, men til gengæld ville testlederen herefter have grundlag for at afgøre, om en voksen skulle anbefales at gå til FVU-læsning eller ordblindeundervisning. Dermed ville forekomsten af ”dobbelt-testninger” formodentlig blive reduceret væsentligt.

³⁴ Undervisningsministeriet (2006). *Visitationstest til ordblindeundervisning for voksne*. (Cd-rom). København: Undervisningsministeriet.

³⁵ Undervisningsministeriet (2004). *Vejledning til trinplacering (2. udgave). Afdækning af FVU-deltageres erfaringer, færdigheder og strategier i læsning, stavning og skriftlig fremstilling*. København: Undervisningsministeriet.

³⁶ Styrelsen for Statens Uddannelsesstøtte (2007). *SPS-screeningen*. København: Styrelsen for Statens Uddannelsesstøtte.

Endvidere kunne det være en mulighed at gennemføre en revision af trinplaceringsvejledningen til FVU-læsning, således at der i den af Undervisningsministeriet anbefalede trinplaceringsprocedure blev taget højde for de testresultater, der foreligger, når en voksen har gennemført *Vejledende Læsetest for Voksne*.

Litteratur

- Arnbak, E. (2004). When are poor reading skills a threat to educational achievement? *Reading and Writing: An Interdisciplinary Journal*, 17, 459-482.
- Arnbak, E. & Borstrøm, I. (2001). *Hverdagsstavning – et materiale til afdækning af voksnes stavefærdigheder. En pilotafprøvning*. København: Undervisningsministeriet. (<http://us.uvm.dk/voksen/fvu/hverdagsstavning.pdf>)
- Arnbak, E. & Borstrøm, I. (2002). *Hverdagsstavning for voksne. Et materiale til afdækning af voksnes stavefærdigheder*. København: Undervisningsministeriet. (<http://us.uvm.dk/voksen/fvu/Vejledninger/documents/Trinplacering-laes-vejl-juni04-bilag3.pdf>)
- Arnbak, E. & Borstrøm, I. (2004). *FVU-deltageres bevidsthed om og udbytte af læse-, stave- og skriveundervisning – en afprøvning af to undervisningsmaterialer*. København: Undervisningsministeriet. (http://us.uvm.dk/voksen/fvu/documents/afprøvning_undervisningsmaterialer.pdf)
- Arnbak, E. & Elbro, C. (1999). *Læsning, læsekurser og uddannelse. Om unge og voksnes funktionelle læsefærdighed i uddannelse og på læsekurser vurderet med et nyt materiale*. København: Center for Læseforskning, Københavns Universitet.
- Arnbak, E. (2001). *Læsetekster for unge og voksne*. København: Dansk Psykologisk Forlag.
- Danmarks Evalueringsinstitut (2005). *Forberedende voksenundervisning*. København: Danmarks Evalueringsinstitut. (<http://217.61.44.102/Admin/Public/Download.aspx?file=Files/Filer/Rapporter%202004/Forberedende%20voksenundervisning/FVU-rapport.pdf>)
- Dansk Videnscenter for Ordblindhed (2006). *Rapport om afprøvning af visitationstest til brug i ordblindeundervisning for voksne*. København: Undervisningsministeriet. (http://us.uvm.dk/voksen/fvu/documents/endelig_rapport.doc)
- Elbro, C. (2008). *Læsevanskeligheder*. København: Gyldendal.
- Gellert, A. (2003). Ordkendskab og læseforståelse. *Psykologisk Pædagogisk Rådgivning*, 40(1), 55-70.
- Gellert, A. S. (under udgivelse). *Identifikation og undervisning af ordblinde med dansk som andetsprog*. København: Undervisningsministeriet.
- Nielsen, I. & Petersen, D.K. (1992). *Diavok. En diagnostisk læse- og stavetest*. København: AOFs Landsforbund.
- Nielsen, J.C. (1998): *Tosprogede elevers sprog og læsning på deres første- og andetsprog – en undersøgelse af tyrkisksprogede elever*. København: Danmarks Pædagogiske Institut.
- Styrelsen for Statens Uddannelsesstøtte (2007). *SPS-screeningen*. København: Styrelsen for Statens Uddannelsesstøtte.
- Undervisningsministeriet (2002). *Undervisningsvejledning. Forberedende voksenundervisning (FVU) i læsning, stavning og skriftlig fremstilling*. København: Undervisningsministeriet. (http://us.uvm.dk/voksen/fvu/undervisningsvejl_laesning.pdf)
- Undervisningsministeriet (2004). *Vejledning til trinplacering (2. udgave). Afdækning af FVU-deltageres erfaringer, færdigheder og strategier i læsning, stavning og skriftlig fremstilling*. København: Undervisningsministeriet. (<http://us.uvm.dk/voksen/fvu/Vejledninger/documents/Trinplacering-laes-vejl-juni04-vejl.pdf>)
- Undervisningsministeriet (2006). *Foreløbig vejledning om visitation til ordblindeundervisning for voksne. Indledende samtale, obligatorisk test og visitation*. København:

Undervisningsministeriet.

(<http://us.uvm.dk/voksen/fvu/documents/visitationsvejledning.doc>)

Undervisningsministeriet (2006). *Visitationstest til ordblindeundervisning for voksne*. (Cd-rom).

København: Undervisningsministeriet.

Undervisningsministeriet (2007). *Vejledning om brug af Vejledende Læsetest for Voksne*

- til anvendelse i FVU og AMU. København: Undervisningsministeriet.

Undervisningsministeriet (2008). *Vejledende Læsetest for voksne*. (Cd-rom). København:

Undervisningsministeriet.

Bilag: Spørgeskema

Spørgsmål

1. Hvad hedder du?

2. Hvad er dit køn? (sæt kryds)

- mand
- kvinde

3. Hvor gammel er du?

_____ år

4. Hvilket sprog taler du bedst? (sæt ét kryds)

- dansk
- tyrkisk
- arabisk
- thai
- et andet sprog – skriv hvilket sprog: _____

5. Hvilket sprog talte du mest, da du var barn? (sæt ét kryds)

- dansk
- tyrkisk
- arabisk
- thai
- et andet sprog – skriv hvilket sprog: _____

6. Hvilken slags undervisning går du til nu?

- Danskuddannelse for voksne udlændinge
- Ordblindeundervisning for voksne
- FVU (forberedende voksenundervisning) – trin: ____
- AVU (almen voksenuddannelse)
- AMU (arbejdsmarkedsuddannelse)

7. Har du taget en uddannelse?

- ja
- nej

Hvis ja: hvilken uddannelse har du taget? _____

8. Er du i gang med en uddannelse?

- ja
- nej

Hvis ja: hvilken uddannelse er du i gang med? _____

9. Er du i arbejde?

- ja
- nej

10. Hvordan synes du selv, at du staver danske ord?

- Virkelig godt
- Temmelig godt
- Middel
- Ikke så godt
- Dårligt

11. Hvordan synes du selv, at du læser danske tekster?

- Virkelig godt
- Temmelig godt
- Middel
- Ikke så godt
- Dårligt

12. Har læsning eller stavning været et problem for dig i skolen?

- ja
- nej

13. Har læsning eller stavning været et problem for dig i forbindelse med uddannelse?

- ja
- nej

14. Har læsning eller stavning været et problem for dig på arbejde?

- ja
- nej

15. Oplever du selv, at du er ordblind?

- ja
- nej

16. Har du som barn gået til special-undervisning i dansk i skolen?

- ja
- nej

Ekstra spørgsmål til dig, der kommer fra et andet land end Danmark

17. Hvor længe har du boet i Danmark?

_____ år

18. Har du taget nogen dansk-prøver?

- ja
- nej

Hvis ja: hvilke dansk-prøver har du taget? _____

19. Hvor mange år har du gået i skole uden for Danmark?

_____ år

20. Har du taget en uddannelse i et andet land end Danmark?

- ja
- nej

Hvis ja: hvilken uddannelse har du taget? _____

21. Hvordan synes du selv, at du staver ord på dit eget sprog?

- Virkelig godt
- Temmelig godt
- Middel
- Ikke så godt
- Dårligt

22. Hvordan synes du selv, at du læser tekster på dit eget sprog?

- Virkelig godt
- Temmelig godt
- Middel
- Ikke så godt
- Dårligt

Tak for dine svar ☺